

เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยกระบวนการตกขอบ และปฏิกริยาต่ออำนาจรัฐและทุนของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

ภัทรมน สุพັນธุ์*

สุธี ประศาสน์เศรษฐ์**

(วันรับบทความ : 13 เมษายน 2563, วันแก้ไขบทความ : 27 พฤษภาคม 2563,

วันตอบรับบทความ : 2 มิถุนายน 2563)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเป็นชายขอบของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและพื้นที่โดยรอบอุทยานฯ และผลกระทบจากการถูกทำให้เป็นชายขอบ ซึ่งเกิดจากอำนาจรัฐ ทุน และวัฒนธรรมสมัยใหม่ รวมทั้งศึกษาปฏิกริยาต่างๆ ของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่มีต่อการจัดการป่าและที่ดินของรัฐ รวมทั้งศึกษานิเวศวิทยาชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เพื่อนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเรื่องปัญหาการจัดการทรัพยากรป่าและที่ดินในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม จุดยืนทางญาณวิทยาของผู้วิจัยจึงเป็นจุดยืนของเศรษฐศาสตร์การเมืองแนววิพากษ์ ที่มุ่งสลายมายาคติ และเปลี่ยนแปลงสังคม โดยผู้วิจัยยืนอยู่ข้างเดียวกับผู้ถูกกดขี่ขูดรีด โดยวิธีวิทยาการวิจัย จะเป็นการวิจัยในระดับพื้นที่ เพื่อการต่อต้าน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาผ่านมุมมองทางเศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงบูรณาการ ผลการศึกษาพบว่ากะเหรี่ยงแก่งกระจานนั้นต้องกลายเป็น “คนตกขอบ” เนื่องจากปัจจัยหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการขยายตัวของรัฐส่วนกลางในการจัดการทรัพยากร ที่ทำให้ไม่สามารถทำไร่หมุนเวียนตามวิถีชีวิตดั้งเดิม และนำมาซึ่งการสูญเสียอัตลักษณ์หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นวิถีการดำรงชีวิต รวมทั้งประเพณีต่างๆ ที่สูญหายไป ยิ่งกว่านั้นการเข้ามาจัดการทรัพยากรป่าของรัฐ ยังทำให้กะเหรี่ยงแก่งกระจานถูกกระทำด้วยความรุนแรงจากกลไกอำนาจรัฐที่มีลักษณะเป็นการก่อกองร้ายโดยรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการถูกบังคับอพยพ การเผาบ้านเรือน รวมทั้งการฆาตกรรมแกนนำ นอกจากนี้การรูดคืบของทุนนิยมก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้กะเหรี่ยงแก่งกระจานต้องตกอยู่ในภาวะ “ตกขอบ” เมื่อกะเหรี่ยงซึ่ง

* นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, email: pattaramon.s@rsu.ac.th

** อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์พิเศษหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ) คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, email: suthyp@gmail.com

เคยมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ไม่สามารถทำการเกษตรแบบยังชีพได้ ต้องกลายมาเป็นแรงงานรับจ้างนอกพื้นที่ บางส่วนยังได้รับค่าจ้างน้อยกว่าค่าแรงขั้นต่ำตามกฎหมาย เนื่องจากบางคนยังไม่มีบัตรประชาชน หรือต้องกลายเป็นแรงงานนอกระบบภายใต้ความช่วยเหลือของมูลนิธิหนึ่งที่เข้ามาส่งเสริมอาชีพให้แก่สตรีกะเหรี่ยง และต้องกลายเป็นชนชั้นแรงงานเสี่ยง (precariat) แม้ว่าจะสร้าง ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจให้แก่กะเหรี่ยงที่เข้าไปร่วม แต่สิ่งที่ต้องแลกคือการไม่สามารถสืบสานลายผ้าทอที่เป็นอัตลักษณ์ของตนได้ เนื่องจากต้องทอผ้าตามลวดลายที่ตลาดต้องการ และได้รับค่าจ้างเป็นรายวัน ซึ่งต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นชาวบ้านที่เข้าโครงการส่งเสริมอาชีพก็ต้องใช้เวลาไปกับการทอผ้าตามลายที่ตลาดต้องการ นอกจากนี้การเข้ามาของทุนข้ามชาติที่เข้ามาทำเหมืองหลายประเภทก็ล้วนส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของกะเหรี่ยงทั้งสิ้น รวมทั้งการเข้ามาทำไม้ของบริษัททำไม้ตามนโยบายสัมปทานป่าของรัฐบาลในอดีต ที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พื้นที่ป่าในแก่งกระจานสูญเสียบไป และทำให้กะเหรี่ยงต้องตกเป็นจำเลยของสังคมว่าเป็นผู้ตัดไม้ทำลายป่า นอกจากนี้การตีตราต่างๆ ที่ลดทอนความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตน ก็ทำให้กะเหรี่ยงส่วนใหญ่ไม่ต้องการแสดงตัวตน จึงทำให้วัฒนธรรมสมัยใหม่เข้ามากลืนกินวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ดั้งเดิมได้โดยง่าย อย่างไรก็ตามเมื่อมีความพยายามรวมตัวกันเป็นองค์กรชาวบ้านในนามเครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีบทบาทอย่างมากในการรื้อฟื้นความเชื่อ ค่านิยม วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยง รวมทั้งได้รณรงค์ผลักดันเชิงนโยบาย ก็ทำให้ความภาคภูมิใจในวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม รวมทั้งอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงค่อยๆ ถูกรื้อฟื้นขึ้นมาในที่สุด

คำสำคัญ: ความเป็นชายขอบ, การตกขอบ, ความขัดแย้งในการจัดการป่า, กะเหรี่ยง, การก่อการร้ายโดยรัฐ

Political Economy of Super-Marginalization of Karen Ethnicity and Their Reactions to State Power and Capitalist Penetration

Pattaramon Suwapan*

Suthy Prasartset**

(Received Date : April 13, 2019, Revised Date : May 27, 2020,

Accepted Date: June 2, 2020)

Abstract

This article aims to study marginalization of Karen ethnicity in Kaengkrachan National Park. The purposes of this qualitative research are to study the political economy of marginalization of Karen Ethnicity and effects of being marginalized ,which resulted from the state power, capitalist penetration and modern culture, to study reactions of Karen Ethnicity in Kaengkrachan National Park toward forest and land management and to study Ethnic ecology of Karen in Kaengkrachan National Park and in the area around it, in order to find solutions to conflicts in forest and land management. Epistemology standpoint of the researcher is the standpoint of critical political economy which aims to refute the myth for social change. Research methodology is the area-based research for resistance, the researcher stands with the oppressed who have been affected from physical and ideological violence from state power and capitalist by using qualitative research via transdisciplinary political economy. The study shows that Karen in Kaengkhachan is not only marginalized but indeed super-marginalized from many factors, for example, the expansion of the state in resource management which leads to the loss of traditional ways of life i.e., Karen cannot conduct shifting cultivation resulting in the loss of many identities and traditions. In addition to this the resource management of the state

---

* Graduate student, Doctor of Political Science Program in Political Economy and Governance, Burapha University, email: pattaramon.s@rsu.ac.th

** Advisor, Associate Professor Dr., Faculty of Political Science and Law, Burapha University, email: suthyp@gmail.com

leads to severe Human Rights violations toward Karen in Kaengkrachan area including forced evacuation and demolition, intentional community burning and even murder of the leaders of the Karen movement. These are Repressive State Apparatus which have severely affects the Karen. Moreover, the capitalist penetration is one of the main factors which made Karen in Kaengkrachan being super-marginalized. When Karen cannot maintain their traditional ways of live, cannot conduct shifting cultivation which used to be their subsistence economy, they become workers outside their communities or become informal workers under support of a foundation which has a career promotion project, even though such project can partly secure the earning of female Karen but what they have to pay is that they cannot inherit their style of their garment because they have to weave clothes according to the style that market demands. This is marginalization in the direction of inclusion. In addition to this the penetration of world capitalists for mining affect the lives of Karen. Moreover, logging of some companies in accordance with the forest concession policy of the government, which is the main reason of the loss of forest area in Kaengkrachan, which leads to the stigmatization of Karen of deforestation. Such stigmatization and other stigmatization diminish their self-esteem lead them not to show up their identity, so that new culture can assimilate traditional culture easily. However, they have tried to establish a people organization called the Network of Karen for Culture and Environment, who has played a vital role in resurrection of their believes, values, ways of life and identities of Karen and driving public policies to protect their identities, so the proud of believes, values, ways of life and identities gradually resurrect.

Keywords: Marginalization, Super-Marginalization, Conflicts in Forest Management, Karen, State-Terrorism

บทนำ

อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 28 ของประเทศไทย เป็นอุทยานแห่งชาติที่มีพื้นที่มากที่สุดในประเทศไทย คือ มีพื้นที่ทั้งสิ้น 1,821,687.84 ไร่ หรือ 2,914.70 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ อำเภอนางหญ้าปล้อง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นอุทยานแห่งชาติที่มีสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ เป็นป่าต้นน้ำของแม่น้ำเพชรบุรี และแม่น้ำปราณบุรี มีลักษณะเด่นทางธรรมชาติที่สำคัญหลายแห่ง ประกอบด้วยเทือกเขาสลักขับซ้อนของเทือกเขาตะนาวศรี ซึ่งเป็นเทือกเขาที่เป็นเขตแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศพม่า ยอดสูงสุด ได้แก่ เขางะงันนิยกวตอง สูงประมาณ 1,513 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาหินแกรนิต บางแห่งเป็นเขาหินปูน ในหลายแห่งอุดมไปด้วยแร่พลูอิไรต์ ปกคลุมด้วยป่าดิบชื้นเป็นส่วนใหญ่ (สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, ม.ป.ป.).

ลักษณะภูมิอากาศ เนื่องจากสภาพโดยทั่วไปเป็นป่าดิบชื้น จึงทำให้มีความชื้นสูง ส่วนใหญ่จะมีฝนตกชุก จึงมีอากาศเย็นสบายตลอดปี ไม่ร้อนอบอ้าว นอกจากมิติในเชิง “ภูมิ” แล้วในบริเวณอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน มีชุมชนกะเหรี่ยง ซึ่งมีทั้งกะเหรี่ยงปกากะญอ และกะเหรี่ยงเผล่วอยู่ในพื้นที่มาช้านาน ทั้งกะเหรี่ยงปกากะญอที่อยู่ในพื้นที่ที่เรียกว่า “ใจแผ่นดิน” หรือ “บางกลอยบน” โดยผู้นำจิตวิญญาณกะเหรี่ยงแห่งผืนป่าแก่งกระจาน “พ่อคออี้” หรือนายคออี้ มิมี อายุ 100 กว่าปี ได้ยืนยันว่าตนเองเกิดและดื่มน้ำนมหยดแรกจากมารดาที่ตรงพื้นที่ที่เรียกว่า “ใจแผ่นดิน” นอกจากนี้หลักฐานที่ยืนยันว่ามีกะเหรี่ยงอยู่ในพื้นที่มาก่อนที่จะมีการประกาศอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานคือเมื่อ ปี พ.ศ. 2512 และ พ.ศ. 2513 ทางกรมไทยได้สำรวจชาวกะเหรี่ยงและมอบเหรียญชวเขาให้แก่กะเหรี่ยงในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งบุตรชายของนายคออี้ ซึ่งได้แก่ นายจอนเงง มิมีและลูกเขย คือนายสมจิต กว่าบุ ก็ได้รับเหรียญดังกล่าวด้วย นั่นคือการยอมรับว่าทางการต้องการให้กะเหรี่ยงในพื้นที่ดังกล่าวยอมรับว่าตนเองคือคนของประเทศไทย นอกจากชุมชนกะเหรี่ยงปกากะญอในพื้นที่ใจแผ่นดินแล้ว ยังมีชุมชนกะเหรี่ยงปกากะญอในพื้นที่ ต.ป่าเต็ง อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี ซึ่งมีหลักฐานว่าอยู่มาเนิ่นนานก่อนการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติในปี พ.ศ. 2524 เนื่องจากมีรูปถ่ายเป็นหลักฐานครั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินที่ป่าละอู เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2509 เป็นรูปผู้นำกะเหรี่ยงจำนวน 3 คน คือ นายลีเมอ ซึ่งเป็นผู้นำของกะเหรี่ยงบ้านห้วยแห้ง ผู้ใหญ่ชะ เป็นผู้นำกะเหรี่ยงบ้านป่าละอู และนายพะแจ เป็นผู้นำกะเหรี่ยงบ้านป่าเต็ง โดยทั้งสามคนได้เฝ้ารับเสด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ และได้กราบบังคมทูลเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องที่ (วุฒิ บุญเลิศ, 2559) นอกจากนี้ในพื้นที่ ต.ยางน้ำกัดเหนื่อ และ ต.ยางน้ำกัดใต้ อ.หนองหญ้าปล้อง จ.เพชรบุรี ก็พบชุมชนกะเหรี่ยงเผล่วดั้งเดิมอาศัยอยู่เช่นกัน

งานวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของกะเหรี่ยงในพื้นที่ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี ที่มีชื่อว่า “เมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งลุกขึ้นพูด” ได้พบว่ากะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในดินแดนสุวรรณภูมิมาพร้อมกับ

ชนชาติพม่า มอญ และสยาม (วุฒิ บุญเลิศ, 2546) มาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ กะเหรี่ยงทางตะวันตกก็ได้รับมอบหน้าที่ให้เป็นกองกำลังรักษาชายแดนไทย ได้ทำหน้าที่ดูแลด้านชายแดนด้านตะวันตกของเมืองราชบุรี ในปี 2388 หลังรัชกาลที่ 3 ทรงขึ้นครองราชย์ได้ 20 ปี ได้ทรงให้กองกำลังชาวกะเหรี่ยงควบคุมพื้นที่ชายแดนไทย พม่า นับแต่ ด้านแม่กลอง ชุมผาง เมืองตาก กาญจนบุรี มาจนถึงราชบุรี ผู้นำกองกำลังชาวกะเหรี่ยงที่ดูแลชายแดนด้านดังกล่าวในรัชสมัยของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 ที่ทำหน้าที่เป็นนายกองหน้านั้นคือ หลวงพิทักษ์ศรีมาตย์ ซึ่งตำแหน่งดังกล่าวได้สืบทอดกันมาจนมาถึงรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 และได้ถูกยกเลิกไปในปี พ.ศ. 2444 เมื่อมีการแต่งตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านกะเหรี่ยง (เพ็งอ่าง) นอกจากนี้ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2444 – 2475 ทุกๆ 3 ปี ผู้นำกะเหรี่ยงต้องเข้าร่วมพิธีตีมน้ำพิพัฒน์สัตยาที่เมืองราชบุรี เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ เมื่อพระเจ้านั่งเยาเธอกรมหลวงดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ได้เริ่มจัดระเบียบการปกครองท้องที่แบ่งการปกครองออกเป็นมณฑล

นั่นก็เป็นหลักฐานว่าชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้อยู่อาศัยร่วมกับชาติพันธุ์อื่นๆ ในอาณาจักรสยามมายาวนานในประวัติศาสตร์ และยังได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการโดยการแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ จนเมื่อมีการปฏิรูประบบราชการในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ได้รับการส่งเสริมให้มีการเลือกผู้นำกะเหรี่ยงขึ้นเป็นผู้ใหญ่บ้านอีกด้วย

สำหรับกะเหรี่ยงในชุมชนที่มีพื้นที่อยู่ในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและยังมีหลักฐานว่าระหว่างปี พ.ศ. 2442 - 2445 พระยารวเดชศักดิ์ดาฎ (เจ๊ก จารุจินดา) (บันทึกการตรวจราชการของพระยารวเดชศักดิ์ดาฎ เอกสารหอจดหมายเหตุแห่งชาติ อ้างถึงใน วุฒิ บุญเลิศ, 2546) ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลราชบุรี ได้มาตรวจราชการและแต่งตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านกะเหรี่ยงในเขตจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี และเพชรบุรี โดยท่านได้เข้าไปยังหมู่บ้านกะเหรี่ยงที่บ้านห้วยแห้ง หินเพิง และบ้านลิ้นช้าง อำเภอแม่ประจัน จังหวัดเพชรบุรี (ปัจจุบันอยู่ในอำเภอหนองหญ้าปล้อง จ.เพชรบุรี) โดยเมื่อไปถึงบ้านลิ้นช้างนั้นหลวงศรีรักษา นายกองกะเหรี่ยงบ้านลิ้นช้างได้มาให้การต้อนรับ พระยารวเดชศักดิ์ดาฎได้แต่งตั้งหลวงวิเศษศรีรักษ์ นายกองกะเหรี่ยงบ้านยางหักเป็นกำนันตำบลยางหัก (ขึ้นกับอำเภอปากท่อ จ.ราชบุรี ในปัจจุบัน) หลังจากนั้นก็ได้ไปที่ตำบลสวนผึ้ง ตั้งนายยังคนกะเหรี่ยงเป็นผู้ใหญ่บ้าน และไปตามหมู่บ้านกะเหรี่ยงอีกหลายที่ เพื่อตั้งคนกะเหรี่ยงเป็นผู้ใหญ่บ้าน หลังจากนั้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2444 เวลา 09.30 - 14.00 น. ได้เรียกประชุมกะเหรี่ยงจากหมู่บ้านต่างๆ ที่มารอพร้อมกันที่บ้านห้วยแห้ง แล้วจัดให้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งบ้านลิ้นช้าง ห้วยหินเพิง และห้วยแห้งที่พบในหลักฐานจดหมายเหตุดังกล่าวนี้เป็นชุมชนกะเหรี่ยงที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและโดยรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน นั่นก็สะท้อนความจริงว่า ชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานนั้นอยู่มาก่อนการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานนับเกือบร้อยปี

ความเป็นชายขอบ หรือการถูกทำให้เป็นชายขอบ (Marginalization) ของกะเหรี่ยงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานซึ่งมีพื้นที่ครอบคลุมท้องที่อำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามความหมายที่อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2553, หน้า 4-5) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ซับซ้อนซึ่งมักผลักดันให้คนส่วนหนึ่งต้องไร้อำนาจจนตกไปอยู่ชายขอบของสังคม แม้จะมีชีวิตอยู่ตรงศูนย์กลางของพื้นที่ในเชิงภูมิศาสตร์ ขณะเดียวกันก็ยังมีหมายรวมถึงกระบวนการลดทอนความเป็นมนุษย์ ด้วยความพยายามทำให้คนกลายเป็นสิ่งของบางอย่างที่ตายตัว เช่น การทำให้กลายเป็นสินค้า (Commodification) และการตีตราให้มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งในแง่ลบ (Stigmatization) อย่างไรก็ตามกระบวนการเป็นชายขอบในทัศนะของอานันท์ไม่ได้มองการเป็นชายขอบจากการถูกกีดกันเพียงด้านเดียวเท่านั้น แต่เขาเห็นว่าความเป็นชายขอบสามารถเกิดได้ในสองทิศทางที่ตรงกันข้ามกันได้ กล่าวคือ ทิศทางแรก เกิดจากการถูกกีดกัน ถูกลดอำนาจ ถูกเบียดขับ เช่น กรณีกะเหรี่ยงที่เข้าไม่ถึงสิทธิต่างๆ ในฐานะพลเมืองไทย ก็จะถูกแยกจากสังคม ถูกทำให้กลายเป็นอื่นในลักษณะที่คนในสังคมไม่ยอมรับ ทิศทางที่สอง เกิดจากการดึงเข้าร่วมกระบวนการ จนกลับกลายเป็นชายขอบในทิศทางตรงกันข้ามกับทิศทางแรก เช่น กรณีกะเหรี่ยงแก่งกระจานที่ถูกดึงเข้าร่วมกระบวนการในการส่งเสริมอาชีพ แต่ยิ่งถูกทำให้เป็นชายขอบเนื่องจากได้รับค่าจ้างต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำ และไม่สามารถสานต่ออัตลักษณ์ฉายผ้าของตนได้เนื่องจากไม่สามารถทำไร่หมุนเวียนได้ จำเป็นต้องมาเป็นแรงงานที่เรียกว่ากลุ่มแรงงานเสี่ยง (precariat)

สำหรับสุริชัย หวันแก้ว (2550) ความเป็นชายขอบ หรือ marginality ในทางเศรษฐศาสตร์การเมืองนั้นหมายถึง ผู้คนที่ด้อยอำนาจ คนที่ตกเป็นเบี้ยล่างของคนกลุ่มใหญ่ และคนยากไร้ ผู้ซึ่งไม่มีตำแหน่งแห่งที่ในสังคม หรือเรียกรวมๆ ว่ามีสถานะเป็น “คนอื่น (the others)” ตกอยู่ในสถานการณ์ที่ถูกกีดกัน เบียดขับออกข้างแล้วข้างเล่า หรือเป็นชายขอบในพหุมิติ (multiple marginalities) จึงกล่าวได้ว่าศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของคนเหล่านี้เท่ากับศูนย์

หากใช้ความหมายของการทำให้เป็นชายขอบดังกล่าวความเป็นชายขอบของกะเหรี่ยงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานน่าจะเริ่มตั้งแต่รัฐไทยมุ่งเน้นการพัฒนาโดยไม่คำนึงถึงสิทธิของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง โดยกะเหรี่ยงเพชรบุรีเป็นกะเหรี่ยงในภาคตะวันตกกลุ่มแรกที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนแก่งกระจานเพื่อการชลประทานในปี พ.ศ. 2509 โดยมีชุมชนกะเหรี่ยงดั้งเดิมสองชุมชนได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนจนต้องอพยพโยกย้ายไปยังสถานที่แห่งใหม่ พ.ศ. 2509 ทำให้น้ำเอ่อล้นท่วมเป็นพื้นน้ำอาณาเขตกว้างขวาง กินเนื้อที่ประมาณ 46.5 ตารางกิโลเมตร หรือ 26,325 ไร่ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมของกะเหรี่ยง ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเพชรบุรี ต้องจมอยู่ใต้บาดาล และต้องหาพื้นที่อยู่ใหม่ เพราะน้ำได้เอ่อท่วมหมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านท่าลิงลม ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมของกะเหรี่ยงปกากะญอ จำนวน 10 ครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีหมู่บ้านกะเหรี่ยงไผ่ลั่ว ที่เป็นชุมชนกะเหรี่ยงดั้งเดิมเรียกว่าบ้านวังวน ซึ่งหมู่บ้านนี้มีครัวเรือน

ที่ต้องอพยพหนีน้ำท่วมจากการสร้างเขื่อนแก่งกระจานทั้งสิ้น 15 ครัวเรือน รวมชุมชนดั้งเดิมของทั้งกะเหรี่ยงโพโล่วและกะเหรี่ยงปกากะญอที่ได้รับผลกระทบจากการเขื่อนแก่งกระจานทั้งสิ้น 25 ครัวเรือน

นอกจากนี้ด้วยการขยายตัวของรัฐส่วนกลาง ได้ก่อให้เกิดปัญหาการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ซึ่งก็สะท้อนกระบวนการทำให้เป็นชายขอบที่ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐส่วนกลาง เป็นการช่วงชิงสมบัติสาธารณะของชุมชนไปอยู่ในการควบคุมและจัดการของรัฐ ชาวกะเหรี่ยงซึ่งมีชีวิตผูกพันและต้องพึ่งพิงป่าถูกปิดกั้นและเข้าไม่ถึง “สมบัติสาธารณะ” ไม่ว่าจะเป็นการประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติ โดยอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 หรือการประกาศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขากระจุก – เขาเตาหม้อ ในปี พ.ศ. 2542 และการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานโดยออกพระราชกฤษฎีกากำหนดที่ดินบริเวณพื้นที่ป่ายางน้ำกลัดเหนือ และป่ายางน้ำกลัดใต้ในท้องที่ตำบลน้ำกลัดเหนือ กิ่งอำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอเขาย้อย และตำบลสองพี่น้อง ตำบลแก่งกระจาน อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรีให้เป็นอุทยานแห่งชาติ โดยประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 12 มิถุนายน 2524

การประกาศให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นอุทยานแห่งชาติได้สร้างความขัดแย้งในพื้นที่มาโดยตลอด และมารุนแรงมากขึ้นเมื่อเกิดเหตุการณ์เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ร่วมกับเจ้าหน้าที่ทหารเข้ามาทำลายทรัพย์สินของชาวกะเหรี่ยง โดยการรื้อถอน เมาบ้าน ยุ่งข้าว และสิ่งปลูกสร้าง รวมทั้งมีการจับกุมและละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบต่างๆ เช่น ตั้งข้อกล่าวหาเป็นคนต่างด้าว ทำลายทรัพยากรป่าไม้ เป็นแหล่งผลิตเสปียงสนับสนุนชนกลุ่มน้อยเคเอ็นยูที่อยู่ตามแนวชายแดน และเป็นแหล่งพักพิงยาเสพติด ตามแผนปฏิบัติการขับไล่กะเหรี่ยงในพื้นที่แก่งกระจาน ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ได้รับความเดือดร้อน ไร้ที่อยู่และที่ทำกิน ขาดความปลอดภัย ความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน จนต้องอยู่อย่างหวาดผวา ทุข์ทรมานที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มายาวนานเป็นเวลากว่า 100 ปี (ASTV ผู้จัดการรายสัปดาห์, 2557)

กระทั่งนำมาสู่เหตุการณ์เครื่องบินเฮลิคอปเตอร์ตกจำนวน 1 ลำ เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2554 และอีก 2 ลำตกในเวลาต่อมา เหตุการณ์ความรุนแรงจากเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานยังไม่หยุดแค่นั้น ภายหลังเหตุการณ์เผาและทำลายบ้าน และยุ่งข้าวของกะเหรี่ยงโป่งลึก-บางกลอย นายทัศนัทกมล โอบอ้อม อดีตผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคเพื่อไทย ผู้มีบทบาทในการประสานงานให้ผู้ปฏิบัติงานพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยออกมามอบตัวกับทางการหลังสิ้นสุดสงครามเย็น หรือที่รู้จักกันทั่วไปใน จ.เพชรบุรีว่า “อ.ป๊อด” ได้ให้ข้อมูลกับสื่อมวลชนว่า แท้จริงแล้วชาวกะเหรี่ยงที่ถูกผลักดันไม่ใช่ชนกลุ่มน้อยจากประเทศพม่า ตามที่หัวหน้าอุทยานฯ ในขณะนั้น กล่าวอ้างแต่อย่างใด แต่เป็นชาวกะเหรี่ยงดั้งเดิมในผืนป่าแก่งกระจานนั่นเอง (มีหลักฐานชัดเจนคือ ปี 2512 และ 2513 ทางกรมไทยได้สำรวจชาวกะเหรี่ยงและให้เหรียญชาวเขา นั่นคือการยอมรับว่าทางการต้องการให้กะเหรี่ยงยอมรับว่าตนเองคือคนของประเทศไทย) ทำให้นายทัศนัทกมลถูกห้ามเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โดยมี

การตีตราจากหัวหน้าอุทยานแห่งชาติในขณะนั้น จนนำมาซึ่งเหตุการณ์สะเทือนขวัญเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2554 คนร้ายขับรถยนต์ประกบแล้วใช้อาวุธปืนยิงนายทัศนิกมล เสียชีวิต เนื่องจากนายทัศนิกมล กำลังพยายามถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในผืนป่าแก่งกระจาน (ในกระเปาะเสื้อที่ถูกยิงพบจดหมายที่เตรียมถวายฎีกา) ต่อมาเจ้าหน้าที่ตำรวจได้สืบสวนสอบสวน รวบรวม พยานหลักฐานจนออกหมายจับ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน (ในขณะนั้น) กับพวกอีก 4 คน ในข้อหาร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน (สุรชา บุญเปี่ยม, 2555)

แต่ความรุนแรงในพื้นที่ป่าแก่งกระจานต่อกลุ่มคนชายขอบในพื้นที่ยังไม่หยุดลงแค่นั้น หลังจากการเสียชีวิตของนายทัศนิกมล โอบอ้อม นายพลละจี รักจงเจริญ (บิลลี่) แกนนำกะเหรี่ยงบ้านบางกลอย และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแม่เพรียง อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในคดีที่ชาวบ้านโป่งลึก-บางกลอย ยื่นฟ้องกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน (ในขณะนั้น) ในข้อหาเข้ารีตทำลาย เมาบ้านเรือนและทรัพย์สินของชาวบ้านชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง จนได้รับความเสียหายแก่สิทธิเสรีภาพ ทรัพย์สิน ก็ได้หายตัวไปอย่างลึกลับเมื่อเย็นวันที่ 17 เมษายน 2557 และหลังถูกพาดพิงถึงการหายตัวไปอย่างลึกลับของนายพลละจี และเมื่อเวลาผ่านไปถึง 5 ปี จึงได้พบกระดูกที่มีผลตรวจดีเอ็นเอตรงกับนางโพเราะจี รักจงเจริญ มารดาของบิลลี่ ในอ่างเก็บน้ำแก่งกระจาน ใกล้กับสำนักงานอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2562 โดยกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) กรมสอบสวนคดีพิเศษ เห็นว่าพฤติการณ์ของกลุ่มคนร้ายที่กระทำผิดครั้งนี้เข้าข่ายลักษณะเป็นการฆาตกรรมโดยทรมาน และการบังคับบุคคลให้สูญหายที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง ตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance: CED)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากรมสอบสวนคดีพิเศษจะได้ทำงานร่วมกับหลายหน่วยงาน และสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ได้ตรวจพิสูจน์ชิ้นส่วนกระดูกที่พบในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน และผลการตรวจพบสารพันธุกรรมตรงกับนางโพเราะจี รักจงเจริญ มารดาของนายพลละจี รักจงเจริญแล้วก็ตาม แต่การกระทำ ความรุนแรงจากกลไกอำนาจรัฐก็ยังกระทำต่อครอบครัวของนายพลละจีอย่างไม่หยุดหย่อน โดยพนักงานอัยการได้พิจารณาสำนวนคดีดังกล่าวแล้วมีความเห็นไม่สั่งฟ้องผู้ต้องหาทุกคน ในข้อหาร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน แต่มีความเห็นสั่งฟ้องเพียงความผิดฐานเป็นเจ้าของพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ มาตรา 157 วรรคยี่ดน้ำผึ่งป่าของบิลลี่ แล้วปล่อยตัวไปโดยไม่นำตัวส่งให้ตำรวจดำเนินคดีในข้อหาลักของป่า ขณะที่ทางพนักงานสอบสวนดีเอสไอได้สั่งฟ้องผู้ต้องหาทั้งหมดในคดีฆาตกรรมนายพลละจี จำนวน 8 ข้อกล่าวหา. กล่าวคืออัยการเห็นควรฟ้องนายชัยวัฒน์ ลิมลิตชิตอักษรและพวกใน

ข้อหาร่วมกันเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบฯ เท่านั้น แต่มีคำสั่งไม่ฟ้อง ข้อหาร่วมกันฆาตกรรมนายพลละจี และข้อหาที่เหลือ

แม้ผู้เสียหายจะสามารถยื่นอุทธรณ์ต่ออัยการได้ แต่ด้านหนึ่งก็อาจเป็นการสนับสนุนให้กลไก อำนาจรัฐใช้เครื่องมือการบังคับให้สูญหายเป็นเครื่องมือในการจัดการกับผู้เห็นต่างได้ นับเป็นการผลิตซ้ำ การใช้กลไกอำนาจรัฐที่ใช้ความรุนแรงซ้ำแล้วซ้ำเล่าต่อครอบครัวนายบิลลี่ รวมทั้งเครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ที่พยายามผลักดันให้เกิดการต่อสู้เรื่องนี้มาโดยตลอด อย่างไรก็ตามสิ่งที่เกิดขึ้น ในพื้นที่แก่งกระจานได้ก่อให้เกิดผลทางสังคมอย่างกว้างขวางในการเชื่อมร้อยเครือข่ายทั้งจากชนชั้นกลาง ที่รักความเป็นธรรมและสภาพชนเผ่าพื้นเมืองที่ได้ร่วมกันเป็นภาคีขับเคลื่อนผลักดันร่างพระราชบัญญัติ ต่อต้านการทรมาน และการบังคับให้สูญหาย รวมทั้งผลักดันมติคณะรัฐมนตรี 3 สิงหาคม 2553 เรื่องการ พ้นพหุวิธีชีวิตกะเหรี่ยงให้เป็น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเป็นชายขอบของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ แก่งกระจาน และผลกระทบจากการถูกทำให้เป็นชายขอบซึ่งเกิดจากอำนาจรัฐ ทุน และวัฒนธรรม สมัยใหม่
2. เพื่อศึกษาปฏิริยาต่างๆ ของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่มีต่อ การจัดการป่าและที่ดินของรัฐ
3. เพื่อศึกษานิเวศวิทยาชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เพื่อนำไปสู่ แนวทางในการแก้ไขความขัดแย้งเรื่องปัญหาการจัดการทรัพยากรป่าและที่ดินในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมได้

ขอบเขตในการวิจัย

ชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงโดยรอบอุทยาน แห่งชาติแก่งกระจาน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เกิดความรุนแรงและความขัดแย้งหนักหน่วง

และระยะเวลาในการศึกษาคือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2446 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาหลังจากการปฏิรูประบบ ราชการในสมัยรัชกาลที่ 5 และได้มีการสำรวจประชากรในมณฑลราชบุรี จนได้พบว่ามีชาวกะเหรี่ยงใน พื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี และเพชรบุรี รวมทั้งประจวบคีรีขันธ์เป็นจำนวนทั้งสิ้น 6,288 คน จนถึง เดือน เมษายน 2560 สามปีหลังการถูกบังคับให้สูญหายของนายพลละจี รักจงเจริญ แกนนำกะเหรี่ยงใน พื้นที่ อ.แก่งกระจาน เพื่อศึกษาให้เห็นถึงพัฒนาการจากสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้รับการ ยอมรับจากทางการไทย จนกระทั่งมีโครงการพัฒนาจากรัฐ และนโยบายเรื่องการจัดการป่าที่ทำให้กลุ่ม

ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่ที่ถูกเบียดขับให้กลายเป็นชายขอบ และนำมาซึ่งปัญหาความรุนแรงจนถึงแก่ชีวิต และผลกระทบที่ตามมาหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว

ระเบียบวิธีการวิจัย

Michael Crotty (1998) ได้นำเสนอไว้ในหนังสือชื่อ The Foundations of Social Research ว่า ในจุดเริ่มต้นของงานวิจัยนั้น การจะพัฒนาโครงร่างงานวิจัยนั้นมีความจำเป็นจะต้องตอบคำถามสองข้อให้ได้ คือ 1. จะใช้วิธีวิทยาและวิธีการอะไรบ้างในงานวิจัยที่เราตั้งเป้าหมายว่าจะทำ 2. เราจะพิสูจน์ให้เห็นอย่างไรว่าทางเลือกที่เราเลือกวิธีวิทยาและวิธีการดังกล่าวนั้นจะสามารถทำให้งานวิจัยของเรานั้นสำเร็จ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นผู้วิจัยจะใช้แนวคิดของ Crotty เป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

1. **จุดยืนทางญาณวิทยา (Epistemology)** การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยตั้งใจให้เป็นการวิจัยเพื่อการต่อต้าน จุดยืนทางญาณวิทยาของผู้วิจัยจึงเป็นจุดยืนของเศรษฐศาสตร์การเมืองแนววิพากษ์ ที่มุ่งสลายมายาคติ และเปลี่ยนแปลงสังคม

2. **วิธีวิทยาการวิจัย** การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิทยาการวิจัยโดยเป็นการวิจัยในระดับพื้นที่เป็นการวิจัยเพื่อการต่อต้าน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการศึกษาผ่านมุมมองทางเศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงบูรณาการ โดยการวิเคราะห์ปรากฏการณ์แบบองค์รวมอย่างเป็นระบบทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และนิเวศวิทยา

3. วิธีการดำเนินการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ทั้งเอกสารขั้นต้นและเอกสารชั้นรอง

2) การศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามตามระเบียบวิธีวิจัยในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยใช้ทั้งการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participatory observation), การสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured or Guided Interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือในรูปแบบต่างๆ คือ ทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview), สัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (Oral History) และการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview)

3) การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การตีความปรากฏการณ์ทางสังคม โดยอาศัยกรอบการวิเคราะห์วิภาษวิธีเศรษฐศาสตร์การเมือง บนฐานคิดวิธีวิทยาการวิจัยแนววิพากษ์ ที่มองว่าโครงสร้างสังคมเป็นเหตุปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ทางสังคมต่างๆ ซึ่งต้องมีการวิเคราะห์โครงสร้างแบบประวัติศาสตร์ด้วย

โดยใช้หลักการใช้เหตุผลแบบวิภาษวิธี (dialectic) ไม่ใช่โครงสร้างที่ทำหน้าที่ให้สังคมมีความสมดุลตามแนวคิดโครงสร้างหน้าที่

4) การตรวจสอบข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลใช้หลักการสามเ้า (triangulation) โดยตรวจสอบจากผู้ให้ข้อมูลที่มีจุดยืนต่างกัน แหล่งข้อมูลที่ต่างกัน การเก็บข้อมูลเดียวกันในช่วงเวลาต่างกัน รวมทั้งการเก็บข้อมูลเดียวกันในสถานที่ที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษา

1. กระบวนการเป็นชายขอบของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และผลกระทบจากการถูกทำให้เป็นชายขอบซึ่งเกิดจากอำนาจรัฐ ทุน และวัฒนธรรมสมัยใหม่

กระบวนการเป็นชายขอบของกะเหรี่ยงแก่งกระจานนั้นเกิดจากปัจจัยหลายประการโดยปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อให้กะเหรี่ยงแก่งกระจานเป็นชายขอบ หรือท้ายที่สุดแล้วด้วยลักษณะความรุนแรงทางกายภาพจากกลไกอำนาจรัฐ หรือสิ่งที่อัลทูแซร์ (2557) เรียกว่า กลไกด้านการปราบปรามของรัฐ (กปร.) และความรุนแรงด้านอุดมการณ์ หรือกลไกด้านอุดมการณ์ของรัฐ (กอร.) นั้นอาจจะเรียกได้ด้วยซ้ำว่า กะเหรี่ยงแก่งกระจานนั้นเป็นยิ่งกว่ากลุ่มคนชายขอบ แต่เป็นกลุ่มคนตกขอบ (super-marginalized) เสียด้วยซ้ำ นั้นประกอบไปด้วยหลายปัจจัย ดังนี้

1.1 การขยายตัวของทุนนิยมโลกและการรุกคืบของทุน

การขยายตัวของทุนนิยมโลกเข้ามาในผืนป่าตะวันตกนั้นเริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อมีการเปิดสัมปทานเหมืองแร่ดีบุกในเขตอ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2434 โดยเริ่มจากเหมืองแร่พระเจดีย์ (ทุ่งเจดีย์) หลังจากทีรองเจ้ากรมโลหะกิจ นายเฮอริเบิร์ต วาริงตัน สมิทท์ เสร็จสิ้นการสำรวจการทำเหมืองแร่ในเขตสวนผึ้งในปี 2438 ในปี พ.ศ. 2444 รัฐบาลจึงได้ออกพระราชบัญญัติเหมืองแร่ โดยได้ให้สัมปทานเหมืองแร่ดีบุกในตำบลสวนผึ้งแก่ชาวเยอรมัน รวมทั้งคนไทย (วุฒิ บุญเลิศ, 2546)

ส่วนการรุกคืบของทุนชาตินั้นก็มีการเข้ามาสัมปทานทำไม้ของบริษัท เพชรบุรีทำไม้จำกัด ซึ่งเข้ามารับสัมปทานทำไม้ในพื้นที่ป่าแก่งกระจานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 ระยะเวลาตลอดสิบปีที่มีการสัมปทานป่า โดยผ่านนโยบายสัมปทานป่าของรัฐบาลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 จนถึง 2524 ได้ทำลายป่าในแก่งกระจานไปเป็นจำนวนมาก เมื่อสิ้นอายุสัมปทานป่าถูกทำลายจนไม่เหลือไม้มีค่า จนเกิดภาวะวัฏจักรปกคลุมผืนป่า ซึ่งพื้นที่ที่ให้สัมปทานทำไม้ครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่พื้นที่ป่าสงวนยางน้ำกัลดเหนือ ยางน้ำกัลดใต้ ในพื้นที่ อ.หนองหญ้าปล้อง อ.แก่งกระจาน รวมถึงป่าต้นน้ำบางกลอย แม่น้ำเพชร แม่ประโดง จรดทิศใต้ที่ป่าแดง ป่าละอู จ.ประจวบคีรีขันธ์ และสัมปทานไม้ในพื้นที่ดังกล่าวก็ถูกยกเลิกไปปี พ.ศ. 2524 หลังจากการประกาศให้ป่าแก่งกระจานเป็นอุทยานแห่งชาติ ซ้ำร้ายไปกว่านั้นนโยบายให้สัมปทานไม้ของ

รัฐบาลถูกทำให้ล้มเลิกไป พร้อมๆ กับการตีตรา แป๊ะป้ายให้กะเหรี่ยงแก่งกระจานเป็นจำเลยต่อสังคมว่าเป็นผู้ตัดไม้ทำลายป่าผ่านการทำไร่เลื่อนลอย กระบวนการดังกล่าวกระทำผ่านกลไกด้านอุดมการณ์ของรัฐ (กอร.) เช่น ตำราเรียน รวมทั้งสื่อมวลชนที่พร้อมใจกันตีตราให้กะเหรี่ยงแก่งกระจานตลอดมา ภาพจำของคนทั่วไปในสังคมต่อกะเหรี่ยงแก่งกระจานจึงเป็นภาพของความป่าเถื่อน และเป็นต้นเหตุของการตัดไม้ทำลายป่า ฯลฯ

นอกจากการรูดคืบของทุนที่เข้ามาสัมปทานป่าในพื้นที่ป่าแก่งกระจานแล้วก็ยังพบกลุ่มทุนที่เข้ามาทำเหมืองแร่จำนวนหนึ่ง ทั้งเหมืองแร่ควอตซ์, ดินขาว, ถ่านหิน รวมทั้งเหมืองดีบุก (กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, ม.ป.ป.) ที่เป็นการช่วงชิงทรัพยากรไปจากชุมชนและเหลือทิ้งไว้เพียงมลพิษทั้งในอากาศและพื้นดิน

นอกจากนี้การเข้ามาของทุนที่เข้ามาเคาะถึงประตูบ้าน เช่น รถขายสินค้าเงินผ่อน ก็ลวนทำให้กะเหรี่ยงแก่งกระจานตกอยู่ในสภาวะ “ขายขอบ” เกิดภาวะ “จากจำเป็นต้องใช้ สู่อำนาจต้องมี” ยิ่งเข้าไปมีส่วนร่วมเช่นนี้ก็ยิ่งถูกทำให้เป็นชายขอบจากการขูดรีดแรงงานตนเอง ต้องทำงานให้หนักมากขึ้นเพื่อนำเอารายได้มาผ่อนชำระค่างวดสินค้า ซึ่งสินค้าบางชนิดที่เข้ามาถึงประตูบ้านอาจไม่ใช่สินค้าจำเป็นเลยด้วยซ้ำ แต่อาจเป็นความพยายามที่จะยกสถานะให้เทียบเท่าชนชั้นกลางในเมือง ภายใต้การบริโภคที่เกินความจำเป็น

ยิ่งเมื่อกะเหรี่ยงแก่งกระจานไม่สามารถทำอะไรหมุนเวียน (หมาเช็ก) หรือไร่ข้าวในพื้นที่ดั้งเดิมที่ถูกประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติได้ ทำให้ผลผลิตจากการเกษตรไม่เพียงพอต่อการบริโภคภายในครอบครัวและชุมชน สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ คนหนุ่มสาวในหมู่บ้านต้องออกไปเป็นแรงงานรับจ้างในเมือง หรือต้องไปเป็นแรงงานรับจ้างให้แก่บริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ที่ไปลงทุนในพื้นที่ใกล้ๆ ผู้วิจัยพบว่า มีคนงานกะเหรี่ยงจำนวนหนึ่งที่ประสบปัญหาจากความไม่มั่นคงในที่ดินทำกินต้องไปทำงานเป็นแรงงานให้แก่บริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ที่ไปตั้งโรงงานแปรรูปสับปะรดอยู่ใกล้ๆ พื้นที่ โดยผู้นำชุมชนคือผู้ใหญ่บ้านเองก็เป็นนายหน้าหาแรงงานกะเหรี่ยงให้บริษัทดังกล่าวด้วย ส่วนกะเหรี่ยงที่อายุมากแล้วอาจไม่สามารถออกมาเป็นแรงงานรับจ้างนอกชุมชนได้ ประกอบกับการรูดคืบเข้ามาของทุนเกษตรขนาดใหญ่ ก็จำเป็นต้องปลูกพืชเชิงเดี่ยว ส่งผลต่อความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหารในดิน เนื่องจากปลูกพืชชนิดเดียวกันซ้ำในที่ดินเดิมๆ จนท้ายที่สุดก็ต้องใช้ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลง ยิ่งทำให้กะเหรี่ยงถูกผนวกเข้าไปในวงจรการขูดรีด จากแต่เดิมที่เคยมีวิถีการผลิตแบบพึ่งตนเองด้วยการทำไร่หมุนเวียน มีข้าวกินเพียงพอตลอดทั้งปี เมื่อไม่สามารถทำหมาเช็กตามวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมได้ แรงงานกะเหรี่ยงผู้หญิงในป่าแก่งกระจานก็ต้องกลายมาเป็นแรงงานนอกระบบให้กับมูลนิธิที่เข้ามาสนับสนุนอาชีพให้คนในชุมชน แม้ว่าจะแก้ปัญหาด้านความไม่มั่นคงด้านรายได้ แต่สิ่งที่ต้องจ่ายก็คือ พวกเขาต้องทอผ้าและปักผ้าในแบบที่ตลาดต้องการ ไม่สามารถรักษาอัตลักษณ์ผ้าทอแบบกะเหรี่ยงไว้ได้ เนื่องจากได้รับค่าจ้างเป็นรายวัน หากต้องการมีรายได้เพื่อนำไปซื้อข้าว

ก็ต้องทอด้วตามลายที่มูลนิธีกำหนด นี่เป็นตัวอย่างของการถูกทำให้เป็นชายขอบในทิศทางที่ถูกควมรวมไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจ (แบบที่คนชายขอบไม่มีทางเลือกมากนัก) ไม่ใช่ความเป็นชายขอบจากทิศทางที่ถูกผลักดันออกไปให้กลายเป็นอื่น แม้ว่าในช่วงเริ่มต้นจะเกิดจากการผลักดันออกไปให้กลายเป็นชายขอบจากการจัดการทรัพยากรในชุมชนก็ตาม

1.2 การขยายตัวของรัฐส่วนกลางในการจัดการทรัพยากร และการขึ้นทะเบียนกลุ่มป่าแก่งกระจานเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ

การจัดการป่าของรัฐและการขยายตัวของรัฐส่วนกลางก็มีส่วนอย่างสำคัญที่อาจเรียกว่าเป็นการผลักดันให้กะเหรี่ยงแก่งกระจานกลายเป็น “คนตกขอบ” หลังจากเข้าไปสู่กระบวนการเป็นชายขอบตั้งแต่มีผลประโยชน์เรื่องเหมืองแร่ดีบุกเข้ามาในผืนป่าตะวันตก รวมทั้งเมื่ออังกฤษเข้ายึดครองพม่า ทำให้ไม่มีความจำเป็นที่จะใช้พื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงเป็นแนวกันชนระหว่างสยามและพม่า ตลอดจนการลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริงที่ทำให้สยามหันไปสนใจผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากกว่าปัญหาการคุกคามจากศัตรูตามแนวชายแดน ส่วนการขยายตัวของรัฐส่วนกลางในการจัดการทรัพยากรป่านั้น เริ่มขึ้นเมื่อรัฐบาลประกาศป่าสงวนแห่งชาติ “ป่ายางน้ำกลัดเหนือและป่ายางน้ำกลัดใต้” เมื่อ 17 ธันวาคม 2508 และหลังจากนั้นรัฐบาลได้มีนโยบายสัมปทานป่าในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2514 – 2524 ผลจากการเปิดสัมปทานป่าระยะเวลาถึง 10 ปีทำให้ไม้ใหญ่ที่มีมูลค่าหมดไปจากป่าแก่งกระจาน จึงเป็นที่มาให้มีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ในปี พ.ศ. 2524 โดยการควบคุมการใช้พื้นที่ โดยนำเอาเหตุผลด้านความมั่นคงจากปัญหายาเสพติดและการรักษาระบบนิเวศป่าไม้มาเป็นช่องทางการขยายตัวเพื่อ “ดูแล” คนในพื้นที่ป่าของรัฐต่อเนื่องมายาวนานกว่า 60 ปีนับตั้งแต่มีการประกาศป่าสงวนแห่งชาติ

การประกาศอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานในปี พ.ศ. 2524 นับเป็นหมุดหมายสำคัญในการผลักดันให้กะเหรี่ยงเปลี่ยนผ่านจากกระบวนการเป็นชายขอบสู่กระบวนการตกขอบที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามในช่วงแรกๆ หลังการประกาศอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน กะเหรี่ยงยังคงอยู่ในผืนป่าแก่งกระจานอย่างสงบสุข โดยที่รัฐไม่ได้เข้าไปมีความสัมพันธ์กับพวกเขาแต่อย่างใด แต่กลไกอำนาจรัฐเริ่มคืบคลานสู่พื้นที่ป่าลึกแก่งกระจานในปี พ.ศ. 2536 เมื่อมีการจัดตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่ 10 (แม่สะเลียง) ในพื้นที่หมู่บ้านโป่งลึก บางกลอย ได้ริเริ่มให้มีการเรียนการสอนหนังสือภาษาไทยแก่ชุมชน โดยนำเด็กๆ ในหมู่บ้านมาเรียนหนังสือ มีเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่ 144 มาช่วยดำเนินงานและเป็นครูสอนหนังสือ มีการจัดสร้างอาคารเรียนชั่วคราวร่วมกัน

ในช่วงปี พ.ศ. 2539 หลังจากผู้ปฏิบัติงานของพรรคคอมมิวนิสต์คนสุดท้ายออกจากป่าแก่งกระจาน เริ่มมีการผลักดันและอพยพชาวกะเหรี่ยง เนื่องจากฝ่ายความมั่นคงมองว่ากะเหรี่ยงกลุ่มดังกล่าวเป็นแนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย โดยอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน หน่วยเฉพาะกิจกรมทหารราบที่ 29 และจังหวัดเพชรบุรี ได้ทำการอพยพชาวกะเหรี่ยง ที่อาศัยอยู่กระจัดกระจายตาม

แนวชายแดนไทย – พม่า มาอาศัยอยู่รวมกัน พื้นที่ตรงข้ามกับหมู่บ้านโป่งลึก ทั้งหมด 57 ครอบครัว จำนวน 391 คน แบ่งที่ทำกินให้ครอบครัวละ 5 – 7 ไร่ มาอยู่ที่หมู่บ้านตั้งใหม่ คือ บางกลอย หมู่ที่ 1 และบ้านโป่งลึก หมู่ที่ 2 ของตำบลห้วยแม่เพรียง ภายใต้การกำกับ ดูแล รับผิดชอบของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่ 10 (ห้วยแม่สะเลียง) อย่างไรก็ตามกลุ่มที่อพยพจากบางกลอยบนลงมา 57 ครอบครัว มีเพียง 47 ครอบครัวที่ได้รับการจัดสรรที่ดินทำกิน และเนื่องจากภายหลังปี พ.ศ. 2541 จนถึงปี 2552 หน่วยราชการได้ละทิ้งและไม่ได้เอาใจใส่ชาวกะเหรี่ยงที่ถูกผลักดันอพยพลงมา ไม่มีการดำเนินงานโครงการพัฒนากะเหรี่ยงในพื้นที่แต่อย่างใด ทำให้ชาวกะเหรี่ยงที่ถูกอพยพลงมาตั้งถิ่นฐานที่หมู่บ้านบางกลอย และโป่งลึกบางส่วน ต้องกลับไปทำกินที่อยู่เดิม บริเวณใจแผ่นดิน และบางกลอยบน

ความรุนแรงในผืนป่าแก่งกระจานเริ่มทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น มีทั้งลักษณะการใช้ความรุนแรงทางกายภาพ มีการละเมิดสิทธิชุมชนหลายครั้งหลายครา ที่อาจนับได้ว่าเป็นการก่อการร้าย โดยรัฐซึ่งหมายถึงการกระทำความรุนแรงต่อพลเมืองในรัฐของตน นั้นเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 – 2554 อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ได้จัดทำโครงการลาดตระเวนเชิงคุณภาพในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โดยได้มีการเผาบ้านและยุ้งฉางข้าวของกะเหรี่ยงบางกลอยบน ยึดเครื่องมือเครื่องใช้อุปกรณ์ในการทำไร่ข้าว จับกุม ส่งฟ้องศาล โดยได้ทำการเผาทำลายเพิงพัก สิ่งปลูกสร้าง ทั้งสิ้น 98 หลัง แยกเป็นบ้าน/เพิงพัก ที่รื้อทำลายไว้เมื่อปี 2553 จำนวน 33 หลัง และทำลายรื้อถอนในปี 2554 จำนวน 65 หลัง รวมผู้ได้รับผลกระทบ จากการถูกผลักดันลงมา จำนวน 17 ครอบครัว จำนวน 80 คน เหตุการณ์ดังกล่าวปรากฏภาพในสื่อต่างๆ และเป็นที่น่าสนใจของสาธารณชนอย่างมาก เนื่องจากเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการเตรียมการนำเสนอกลุ่มป่าแก่งกระจานเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติที่ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมจากชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมและชนพื้นเมืองตั้งแต่ต้น หลังการบังคับอพยพ ไล่อ้อ เผาทำลายชุมชนบางกลอยบนและใจแผ่นดินในปี พ.ศ. 2553-2554 ยังเกิดการฆาตกรรมแกนนำในพื้นที่อีกสองคนตามมาคือ นายทัศนิกมล โอบอ้อม อดีตผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคเพื่อไทย ที่มีบทบาทในการช่วยเหลือกะเหรี่ยงในพื้นที่มาโดยตลอดและนายพลละจี รักจงเจริญ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแม่เพรียง หรือที่คนในสังคมรู้จักกันในนาม “บิลลี่”

ความพยายามในการประกาศกลุ่มป่าแก่งกระจานเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ เกิดจากความริเริ่มของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช โดยได้นำเสนอต่อคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก และคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกได้เห็นชอบให้นำเสนอพื้นที่กลุ่มป่าแก่งกระจาน เพื่อบรรจุไว้ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้น (Tentative List) โดยได้เสนอขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี (ครม.) และคณะรัฐมนตรีได้มีมติในวันที่ 4 มกราคม 2554 เห็นชอบการเสนอพื้นที่กลุ่มป่าแก่งกระจาน ต่อศูนย์มรดกโลก ณ กรุงปารีส ฝรั่งเศส เพื่อบรรจุในบัญชีรายชื่อเบื้องต้น โดยกลุ่มป่าแก่งกระจาน ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ จ.ราชบุรี เพชรบุรี และ จ.ประจวบคีรีขันธ์

ครอบคลุมอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติกุยบุรี อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี รวมพื้นที่ 2,938,909.84 ไร่ ด้วยเหตุผลในการนำเสนอว่ากลุ่มป่าแก่งกระจานประกอบด้วยถิ่นที่อาศัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการอนุรักษ์ในถิ่นของความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงพบชนิดพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่มีคุณค่ายิ่งด้านการอนุรักษ์และวิทยาศาสตร์ พบสัตว์ที่หายาก เช่น จระเข้ น้ำจืดสายพันธุ์ไทย สมเสร็จ เสือโคร่ง ช้าง กระทิง รวมทั้งพื้นที่สำคัญเพื่อการอนุรักษ์นก มากกว่า 490 ชนิด นอกจากนี้ป่าผืนนี้ยังเป็นแหล่งต้นน้ำของพื้นที่ชุ่มน้ำเขาสามร้อยยอด และพื้นที่เกษตรกรรมใน จ.ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ แม้ว่าทางเครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเขตงานตะนาวศรี จะได้พยายามเรียกร้องให้แก้ไขปัญหาคัดแย้งเรื่องการจัดการป่า-ที่ดินในพื้นที่ให้เรียบร้อยก่อน ค่อยนำเสนอเรื่องการจัดขึ้นทะเบียนมรดกโลกทางธรรมชาติ หรือหากจะขึ้นทะเบียนก็ขอให้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม ซึ่งจะสามารถนำเอาวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของกะเหรี่ยงเข้าไปไว้ในมรดกโลกทางวัฒนธรรม แต่รัฐบาลก็ไม่ได้รับฟังความคิดเห็นของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่แต่อย่างใด นี่คือนิสัยที่สะท้อนว่ากลไกอำนาจรัฐนั้นมองเห็นความสำคัญของป่า และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ที่อยู่ในป่า แต่มองไม่เห็นตัวตนของกะเหรี่ยง และไม่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาของกะเหรี่ยงในการทำเกษตรกรรมบนพื้นที่สูงที่มีส่วนในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจนทำให้ป่าในผืนป่าแก่งกระจานและบริเวณโดยรอบมีความอุดมสมบูรณ์จนสามารถขึ้นทะเบียนเป็นอุทยานแห่งชาติ และมรดกโลกทางธรรมชาติได้ ทั้งนี้ข้อเรียกร้องของเครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเขตงานตะนาวศรีที่ได้ระดมความคิดเห็นกันเพื่อยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มหาวิทยาลัยรังสิตเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2562 ที่ผ่านมามีสามข้อ คือ

1. ให้ยื่นจดจดทะเบียนมรดกโลกทางธรรมชาติและมรดกโลกทางวัฒนธรรมควบคู่กันไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งการบำรุงรักษาทรัพยากรป่าแก่งกระจานและสอดคล้องกับความเห็นของคณะกรรมการมรดกโลก

2. การจัดข้อเสนอต่อคณะกรรมการมรดกโลกในครั้งต่อไปจึงต้องจัดให้ชุมชนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการศึกษา สำรวจ วางแผนการบริหารจัดการ ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการ เนื่องจากการจัดทำข้อมูลที่ผ่านมายังขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ข้อเสนอยังมีจุดอ่อนข้อบกพร่องไม่เพียงพอที่จะให้คณะกรรมการมรดกโลกพิจารณาให้ความเห็นชอบได้

3. ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือทัศนคติและความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของเจ้าหน้าที่ของรัฐในบางส่วนที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการดูแลทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน โดยมีความเข้าใจไปในทางที่ว่า การทำไร่หมุนเวียนเป็นไร่เลื่อนลอย ทำลายความสมบูรณ์ของป่าไม้ วิธีการใช้ชีวิตของผู้คนไม่สามารถอยู่รวมกันกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้ ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนดังกล่าวเป็นมูลเหตุที่สำคัญที่ทำให้มีการใช้วิธีการดำเนินการที่ไม่เหมาะสม เป็นการทำให้พยายามแยกชุมชนกะเหรี่ยงออกจาก

ป่า ทำให้ชาวกะเหรี่ยงไม่อาจใช้ชีวิตตามวิถีการทำไร่หมุนเวียนได้ บางครั้งถึงกับมีการใช้กำลังบังคับโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น มีการอพยพโยกย้ายชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่อยู่ในผืนป่าแก่งกระจานให้ออกจากป่าโดยไม่สมัครใจ การจัดสรรจำกัดเขตที่ทำกินที่ทำให้ไม่สามารถดำรงวิถีการทำไร่หมุนเวียนของชุมชนชาวกะเหรี่ยงได้ และยังมีลักษณะการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่บางส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น มีการเผาทำลายที่อยู่อาศัยของชาวบ้านกะเหรี่ยงบางกลอย - ใจแผ่นดิน กรณีการถูกบังคับให้สูญหายของนายพอลละจี รักจงเจริญ หรือบิลลี่ ชาวบ้านบางกลอยผู้เรียกร้องสิทธิจากกรณีเจ้าหน้าที่เผาทำลายที่อยู่อาศัย และยังมีการใช้กำลังบังคับให้ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มชุมชนต่างๆ ให้ออกจากผืนป่าอีกหลายชุมชน การสร้างมาตรการจำกัดการใช้ประโยชน์ในการเก็บของป่าเพื่อหาเลี้ยงชีพ การจำกัดเสรีภาพในการเดินทางของชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่น กระบวนการเช่นนี้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงล้วนแต่รู้สึกว่าพวกเราถูกเหยียดหยาม ถูกจัดการเสมือนเป็นพลเมืองในระดับขั้นที่สอง ไม่สามารถมีสิทธิเท่าเทียมกับประชาชนไทยโดยทั่วไปได้ พวกเราจึงเห็นว่าหากหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วนยังคงมีทัศนคติและแนวทางปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมเหล่านี้ จะเป็นปัญหาอุปสรรคสำคัญที่จะได้รับการพิจารณาให้เป็นมรดกโลก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขปัญหานี้

ปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อ เรื้อรังมานาน และเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างจากการความขัดแย้งในแนวคิดการจัดการทรัพยากร ที่รัฐไทยช่วงชิงอำนาจในการจัดการทรัพยากรไปจากชุมชน ผ่านกระบวนการรวมศูนย์อำนาจรัฐ โดยไม่เชื่อมั่นว่าชุมชนและชนเผ่าพื้นเมืองจะสามารถดูแลทรัพยากรในพื้นที่ของตนได้ นี่อาจเป็นผลจากการเข้ามาของจักรวรรดิ ที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรในสยาม ทำให้รัฐไทยต้องเข้าไปจัดการทรัพยากรในพื้นที่ต่างๆ แทนเจ้าผู้ครองนครต่างๆ รวมทั้งความจำเป็นในเอาตัวรอดจากสถานการณ์ในยุคล่าอาณานิคม จึงเกิดการปฏิรูประบาราชการและรวบรวมนครต่างๆ เข้ามาอยู่ภายใต้รัฐราชการแบบรวมศูนย์

ปัญหาจากการขยายตัวของรัฐส่วนกลางในการจัดการทรัพยากรดังกล่าว ทำให้กะเหรี่ยงไม่สามารถดำรงวิถีชีวิตดั้งเดิมของตนไว้ได้ ไม่ว่าจะเป็นการทำไร่ข้าวแม้ว่าไร่ข้าวจะเป็นแกนกลางของคุณค่าวิถีชีวิต กะเหรี่ยง เนื่องจากเป็นทั้งวิถีชีวิต อัตลักษณ์ และวัฒนธรรมประเพณีที่สอดคล้องสัมพันธ์กับธรรมชาติ กะเหรี่ยงนั้นเชื่อว่าสรรพสิ่งล้วนมีจิตวิญญาณ การกระทำใดๆ ต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของกะเหรี่ยง จึงเป็นไปด้วยความนอบน้อม เช่น ผืนดินมีแม่พระธรณี (ช่งทะวี) ผืนน้ำมีผู้ปกครองดูแล แม้กระทั่งต้นไม้ใหญ่ๆ ก็มีเทพารักษ์คอยดูแลรักษา ต้นข้าวมีพีบูโย (แม่โพสพ) คุ่มครอง ดังนั้นไม่ว่าจะประกอบกิจกรรมใดๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย กะเหรี่ยงจะมีพิธีกรรมที่สัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของพวกเขาทั้งสิ้น เช่น ทารกเมื่อแรกคลอด ก็จะมีการนำสายสะดือของทารกไปใส่ไว้ในกระบอไม้ไผ่ที่ผูกไว้กับต้นไม้ใหญ่ เพื่อแสดงสัญญาณว่าขอฝากชีวิตทารกไว้กับเทวดาผู้ดูแลรักษาต้นไม้

โลกทัศน์ในการจัดการทรัพยากรของกะเหรี่ยงดั้งเดิมจึงเป็นโลกทัศน์ที่มองธรรมชาติแบบไม่ได้ต้องการถือครองเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนตัว หรือกรรมสิทธิ์เอกชน แต่ทุกสิ่งล้วนมีจิตวิญญาณ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยดูแลปกป้องรักษา การจะทำอะไรซ้ำก็เป็นเพียงการขออนุญาตจากแม่พระธรณีในการขอใช้พื้นที่ เมื่อทำการผลิตเรียบร้อยแล้วกลับคืนสู่เจ้าของเดิม คือแม่พระธรณี แม้แต่วิถีการเกษตรกรรมดั้งเดิมแบบไร่หมุนเวียนก็สะท้อนโลกทัศน์ในการจัดการทรัพยากรของกะเหรี่ยงว่าไม่ได้มีความคิดเรื่องการครอบครองที่ดินให้เป็นกรรมสิทธิ์เอกชน แต่การรุกคืบของทุนที่เข้ามาในชุมชน และการขยายตัวของรัฐส่วนกลางในการจัดการทรัพยากรทำให้โลกทัศน์ในการจัดการทรัพยากรของกะเหรี่ยงเปลี่ยนแปลงไป เช่น การประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่ดินในปี พ.ศ. 2497 ทำให้โลกทัศน์ของกะเหรี่ยงที่มีต่อธรรมชาติ และกรรมสิทธิ์ในที่ดินเปลี่ยนแปลงไป โดยมีการออก ส.ค.1 ให้แก่คนกะเหรี่ยงในปีดังกล่าวในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง (อุฉฉา บุญเลิศ, 2546) ส่วนในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมชายขอบป่าแก่งกระจานนั้นพบการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ในปี พ.ศ. 2501 หลังจากนั้นคนกะเหรี่ยงบางส่วนจึงค่อยๆ เปลี่ยน ความเชื่อ เปลี่ยนแนวคิดในการให้คุณค่ากับที่ดินเสียใหม่ มีความคิดที่จะครอบครองที่ดินอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ที่ดินถูกเปลี่ยนจากพื้นที่ยืมใช้จากแม่พระธรณีเพื่อทำการผลิตเลี้ยงชีพ กลายเป็นสินค้าที่มีมูลค่าในการซื้อขายแลกเปลี่ยน อย่างไรก็ตาม ยังมีกลุ่มกะเหรี่ยงที่ยังคงพยายามรักษาอัตลักษณ์ ประเพณี และคุณค่าดั้งเดิมของตนไว้

1.3 วัฒนธรรมสมัยใหม่

วัฒนธรรมสมัยใหม่ที่เข้ามาถึงชุมชนกะเหรี่ยง หรือแม้กระทั่งเมื่อมีสมาร์โฟน และเครือข่ายสังคมออนไลน์มีส่วนอย่างสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต เยาวชนกะเหรี่ยงรุ่นใหม่ๆ ไม่พูดภาษากะเหรี่ยง ไม่สนใจดนตรี หรือเพลง และเครื่องดนตรีกะเหรี่ยง แต่เปลี่ยนมุมมองไปฟังเพลงทันสมัยที่รับฟังได้จากสื่อต่างๆ ทั้งจากโทรทัศน์ และสมาร์โฟน เนื่องจากไม่มีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตน ซึ่งส่วนใหญ่ก็มักเกิดจากภาวะที่ถูกดูถูกเหยียดหยามจากคนในสังคม หรือคนในเมืองว่าเป็นพวกลำบากด้อยพัฒนา ยิ่งสังคมยิ่งตีตราว่ากะเหรี่ยงเป็นชนกลุ่มน้อยที่ทำลายป่า ยิ่งเกิดความรู้สึกถูกกดทอนความมีตัวตน ความภาคภูมิใจที่เคยมีต่ออัตลักษณ์ ประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆ ของตนถูกทำให้สูญหายไป กลายเป็นความคับข้องใจ จึงมีความพยายามที่สร้างตัวตนใหม่ที่สังคมยอมรับ ผ่านการรับเอาวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้ามา บางส่วนส่งผลกระทบต่อปัญหาเศรษฐกิจด้วย เช่น เยาวชนกะเหรี่ยงบางคนที่ได้รับเอาวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้ามา แล้วตั้งครรภเมื่อไม่พร้อม ถูกคนรักทอดทิ้งให้กลายเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวก็พบเห็นได้จำนวนหนึ่งในชุมชน

แม้กระทั่งการนับถือศาสนา เมื่อกะเหรี่ยงถูกผลักดันออกไปให้กลายเป็นชนกลุ่มน้อย มีสถานะเป็น “คนอื่น” (the others) เป็นพวกด้อยพัฒนาในสังคม พวกเขาก็พยายามสร้างตัวตนของตนเองขึ้นมาใหม่ผ่านการนับถือศาสนาที่ถือกันว่าเป็นศาสนาสากล นั่นคือศาสนาคริสต์ จึงพบว่ากะเหรี่ยงแก่งกระจานจำนวนหนึ่งเปลี่ยนจากความเชื่อดั้งเดิมไปสู่การนับถือศาสนาคริสต์ (กะเหรี่ยงแก่งกระจานประกอบด้วย

หลายกลุ่ม มีความเชื่อที่แตกต่างกัน ไปตามกลุ่ม เช่น บางกลุ่มบูชาพระจันทร์ แต่แกนกลางหลักคือ มีความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ) ดังนั้นการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ หรือศาสนาพุทธที่มีความเป็นศาสนาสากล ก็คือความพยายามลุกขึ้นมาสร้างตัวตนเพื่อตอบโต้กับการแปะป้ายว่าล้าหลัง ด้อยพัฒนา

นอกจากวัฒนธรรมสมัยใหม่แล้ว สิ่งที่เกิดขึ้นจากการถูกบังคับอพยพลงมาจากอยู่ในพื้นที่ที่มี ลักษณะภูมิโนเวศน์ไม่เหมาะกับการทำไร่ข้าวก็คือ วัฒนธรรมดั้งเดิมต่างๆ ที่สัมพันธ์กับวิถีการผลิตแบบ ไร่ข้าวนั้นก็สูญหายไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นพิธีกินข้าวห่อ หรือพิธีกินข้าวใหม่ เนื่องจากเมื่อไม่มีข้าวเพียงพอ สำหรับการบริโภค ก็ไม่มีข้าวมาประกอบพิธีกรรมดั้งเดิมที่เคยสืบทอดกันมายาวนานหลายร้อยปี (อภิสิทธิ์ เจริญสุข, สัมภาษณ์ 26 ตุลาคม 2560) นอกจากนี้แม้แต่พิธีกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรกรรม แต่เป็นความเชื่อของครอบครัว ของชุมชน เช่น บางครอบครัวมีพิธีไหว้ที่นอน ก็จะมีคล้ายๆ หิ้งพระ มีรูป มีเทียนไว้ไหว้ หรือบางครอบครัวที่รับประทานไก่ ก็จะมีชะลอมใส่ไก่ไว้ที่หัวนอน เมื่อเจ้าหน้าที่อุทยานฯ ขึ้นไปไล่หรือทำลายก็จะโดนเผา โดนทำลายไปด้วย ประเพณีต่างๆ เหล่านี้ก็หายไป

และด้วยความจำเป็นทางเศรษฐกิจเช่นที่ผู้วิจัยได้นำเสนอแล้ว ทำให้กะเหรี่ยงที่บางกลอย ต้องยอมละทิ้งอัตลักษณ์ในงานหัตถกรรมในการปักผ้า เนื่องจากต้องเข้ามาเป็นลูกจ้างมูลนิธิฯ ที่เข้ามา สนับสนุนอาชีพ ไม่สามารถปักผ้า ทอผ้าตามแบบลายที่เป็นอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยงได้ เนื่องจากต้องทำ ตามที่มูลนิธิฯ ดังกล่าวกำหนดให้ทำ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และผู้เข้าร่วมโครงการ ส่งเสริมอาชีพดังกล่าวจะได้รับผลตอบแทนเป็นรายวันตามที่มาทำงานจริง ดังนั้นหากไม่สามารถทำไร่ข้าว ได้ และต้องการหารายได้เพื่อหาเงินไปใช้จ่ายก็ต้องทอผ้าตามที่มูลนิธิฯ กำหนด ลายผ้าแบบเก่าๆ ที่แสดง ตัวตนของกะเหรี่ยงก็ค่อยๆ หายหายไป

ขณะที่โครงการขนาดใหญ่ของรัฐ เช่น เขื่อนแม่พระจันทร์ ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้วัฒนธรรม ดั้งเดิมของกะเหรี่ยงสูญหายไป เนื่องจากเมื่อมีการสร้างเขื่อนก็ทำให้ช่างหม่อมเท็ง (เสากลางหมู่บ้านที่ กะเหรี่ยงมักใช้ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ ถือเป็นศูนย์รวมศรัทธาของคนในชุมชนตามความเชื่อของ กะเหรี่ยง) ที่อยู่วัดห้วยแห่งจมน้ำไป แม้ชาวบ้านได้พยายามย้ายช่างหม่อมเท็งออกมาจากพื้นที่ที่โดนน้ำท่วมมาไว้ในพื้นที่ใหม่ แต่เนื่องจากอายุของช่างหม่อมเท็งที่อยู่มายาวนานพร้อมชุมชนนับร้อยปี ก็พังทลาย ลง พร้อมๆ กับวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ผู้อาวุโสในชุมชนพยายามรักษาไว้ (ประไพ บุญชูเชิด, สัมภาษณ์ 18 ตุลาคม, 2560)

ยิ่งกว่านั้น การที่สังคมไทยได้ผลักดันให้กะเหรี่ยงกลายเป็นอื่น และใช้การเหยียดหยามดูถูก เช่น เมื่อจะกล่าวถึงคนที่ไม่ค่อยรู้เรื่อง ก็มักจะใช้แทนว่า “กะเหรี่ยง” เช่น กะเหรี่ยงเที่ยวเมืองนอก หมายถึง คนที่ไม่รู้เรื่องอะไร ไปในที่ที่ไม่คุ้นเคย และไปทำพฤติกรรมที่น่าอาย นั่นคือการตอกย้ำการเหยียดหยามดูถูก ที่ผลักดันให้คนกะเหรี่ยงกลายเป็นอื่น และเป็นการตีตราให้คนกะเหรี่ยงกลายเป็นตัวตลก สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นซ้ำๆ ซากๆ เป็นการผลิตซ้ำการเหยียดหยามดูถูก สุดท้ายสิ่งที่เกิดขึ้นกับกะเหรี่ยงเองก็คือความรู้สึกที่ถูกกดทอน

ความภาคภูมิใจที่เคยมีในฐานะคนกะเหรี่ยง เยาวชนกะเหรี่ยงไม่ยอมพูดภาษากะเหรี่ยง ไม่อยากเรียนรู้ ไม่สนใจ และแม้กระทั่งไม่พูดภาษาของตนกับครอบครัว ไม่แต่งชุดกะเหรี่ยง เพราะไม่อยากถูกคนในสังคมมองด้วยความเหยียดหยามดูถูกว่าเป็น “คนป่า คนดอย” เป็น “ตัวตลก ไม่ประสีประสา” อย่างไรก็ตาม ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา มีความพยายามของเครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ที่จะรื้อฟื้นอัตลักษณ์ สร้างความภาคภูมิใจในประเพณี ความเชื่อ ค่านิยมของกะเหรี่ยง จึงพบว่าเยาวชนเหล่านั้น เริ่มหันกลับมาเรียนรู้ภาษากะเหรี่ยง กล่าวพูดภาษากะเหรี่ยง รวมทั้งกล้าแสดงตัวว่าเป็นกะเหรี่ยงผ่านการแต่งกายและภาษาพูดมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีเยาวชนอีกหลายกลุ่มที่นำวัฒนธรรมกะเหรี่ยงไปแสดงในรายการโทรทัศน์ด้วยความภาคภูมิใจ ทั้งหลายทั้งปวงเป็นผลจากการที่เครือข่ายกะเหรี่ยงฯ และกลุ่มกะเหรี่ยงอื่นๆ ได้รณรงค์ ผลักดัน และทำให้คนในสังคมเห็นว่ากะเหรี่ยงเองก็มีวัฒนธรรมอัตลักษณ์เป็นของตนเองที่ควรภาคภูมิใจ มีภูมิปัญญาและมีส่วนในการอนุรักษ์ป่าและธรรมชาติมาตลอด อย่างไรก็ตาม กะเหรี่ยงอาวุโสบางคนก็มีความเห็นว่าการทำงานราชการได้นำกะเหรี่ยงไปแสดงวัฒนธรรมต่างๆ เช่น รำตงตามงานต่างๆ เหมือนการเอาวัฒนธรรมกะเหรี่ยงไปทำให้กลายเป็นสินค้า เป็นสิ่งที่ขายได้ แต่ไม่ได้เข้าใจถึงจิตวิญญาณของกะเหรี่ยง ไม่ได้เข้าใจวิถีชีวิตของกะเหรี่ยง และความสำคัญกะเหรี่ยงที่รักษาป่า และทรัพยากรไว้ให้คนรุ่นหลัง สำหรับกะเหรี่ยงแล้ววัฒนธรรมต้องอยู่ในจิตวิญญาณ ต้องอยู่ในสายเลือด ไม่ได้มีไว้เอาไปแสดงเป็นของแปลกให้คนอื่นชม แต่หากหน่วยงานราชการจะเข้าใจวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ และวัฒนธรรมของกะเหรี่ยง ก็ไม่เป็นเรื่องเสียหายหากจะมีการแสดงวัฒนธรรมของกะเหรี่ยง (ประไพ บุญชูเชิด, สัมภาษณ์ 18 ตุลาคม, 2560)

2. ปฏิกริยาต่างๆ ของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่มีต่อการจัดการป่าและที่ดินของรัฐ

องค์กรชาวบ้านที่มีบทบาทหลักในปัจจุบันในพื้นที่แก่งกระจาน คือเครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเขตงานตะนาวศรี ซึ่งมีพื้นที่ทำงานในจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ วุฒิ บุญเลิศ แกนนำเครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ได้ให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยว่า ลักษณะพิเศษของพื้นที่ภาคตะวันตก ที่ต่างจากภาคเหนือคือ ภาคเหนือจะมีนักพัฒนาเอกชน (NGO) ไปทำงานตั้งแต่ยุคแรกๆ ผู้ประสานงานของเครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทางภาคเหนือในแต่ละพื้นที่จะเป็นคนที่สัมพันธ์อยู่กับองค์กรพัฒนาเอกชนไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง มีประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวต่อสู้ และจัดตั้งมวลชนมาก่อน ขณะที่ทางภาคตะวันตกนั้นไม่ค่อยมีนักพัฒนาเอกชนเข้ามาทำงานในพื้นที่ในช่วงแรกๆ นัก แต่สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่มีการเผา ไล่รื้อ บังคับอพยพชุมชนดั้งเดิมในพื้นที่แก่งกระจานเมื่อ พ.ศ. 2554 ก็ทำให้เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเขตงานตะนาวศรีได้รับการหนุนเสริมจากภาคีเครือข่ายไม่ว่าจะเป็นสหภาพพื้นเมืองแห่งประเทศไทย รวมทั้งได้ร่วมกันผลักดันมติกรม. 3 สิงหาคม 2553 เรื่องการฟื้นฟูวิถีชีวิตกะเหรี่ยง และกำลังมี

ความพยายามผลักดันร่วมกันจากหลายภาคส่วนให้มติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวเป็นพระราชบัญญัติฟื้นฟูวิถี
กะเหรี่ยงและชาวเลต่อไป

เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเริ่มเป็นที่รู้จักในยุคประชาธิปไตยในรัฐบาล
นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ โดยนายธีระ สลักเพชร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมได้เดินทางไปพุ่มใหญ่
นเรศวร เพื่อไปเปิดพิพิธภัณฑ์ที่ อบต. ในปี พ.ศ. 2551 ในงานดังกล่าวมีกะเหรี่ยงจากหลายพื้นที่มา
ร่วมงานเปิดพิพิธภัณฑ์ดังกล่าวด้วย จึงได้มีการพูดคุยกันถึงข้อกังวลเรื่องความไม่มั่นคงในชีวิต ซึ่งพี่น้อง
กะเหรี่ยงที่ไล่ไ่ว่ อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี มีความกังวลเรื่องที่ดินทำกิน เนื่องจากอยู่ในเขตรักษาพันธุ์
สัตว์ป่า ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติ นายธีระ จึงให้มีการตั้งอนุกรรมการอำนวยการ
เพื่อแก้ไขปัญหาในปี พ.ศ. 2552 จนมีมติคณะรัฐมนตรีว่าด้วยการฟื้นฟูวิถีชีวิตกะเหรี่ยง 3 สิงหาคม พ.ศ.
2553 ขึ้นมา โดยเครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมมีบทบาทสำคัญในการผลักดันมติ
คณะรัฐมนตรี 3 สิงหาคม พ.ศ. 2553 เรื่องการฟื้นฟูวิถีชีวิตกะเหรี่ยง โดยมีสาระสำคัญดังนี้

ให้มีการกำหนดมาตรการในการฟื้นฟูและช่วยเหลือเป็น 2 มาตรการ ได้แก่ มาตรการระยะสั้น
ระยะเวลา 6 - 12 เดือน และมาตรการระยะยาว ระยะเวลา 1 - 3 ปี เน้นประเด็นเรื่อง อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์
และวัฒนธรรม การจัดการทรัพยากร สิทธิในสัญชาติ การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม และการศึกษา

นอกจากเครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเขตงานตะนาวศรี จะรณรงค์ผลักดัน
มติคณะรัฐมนตรี 3 สิงหาคม 2553 เรื่องการฟื้นฟูวิถีชีวิตกะเหรี่ยงแล้ว ยังมีความพยายามร่วมกับเครือข่าย
กะเหรี่ยงทั่วประเทศ ตัวแทนชาวเลอันดามัน ตัวแทนชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ นักวิชาการ และภาคประชา
สังคมต่างๆ ในการผลักดันมติดังกล่าวให้เป็นพระราชบัญญัติที่จะคุ้มครองวิถีชีวิตของชนเผ่าพื้นเมือง
รวมทั้งกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น และคนไร้รัฐอีกด้วย (สำนักข่าวชายขอบ, 2562, ออนไลน์)

สำหรับปฏิบัติการต่างๆ ของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานที่มีต่อการ
จัดการป่าและที่ดินของรัฐ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่สองนั้นสามารถจำแนกได้ดังนี้

**2.1. กลุ่มกะเหรี่ยงแก่งกระจานที่ถูกขืนสัญ ยินยอมที่จะดำรงวิถีชีวิต สืบสานประเพณี
ความเชื่อ ค่านิยม และอัตลักษณ์ของตน** รวมทั้งยังเชื่อมั่นในระบบกรรมสิทธิ์ส่วนรวม และกล้าหาญที่
จะถูกขืนมาส่งเสียงต่อสังคม มีปฏิบัติการทางสังคมอย่างต่อเนื่อง และใช้เครื่องมือต่างๆ ที่จะสื่อสารออกสู่
สาธารณะ ทั้งเครือข่ายสังคมออนไลน์ และวิธีการอื่นๆ ตามแต่เงื่อนไขจะเอื้ออำนวย โดยเฉพาะกลุ่มที่มี
ส่วนสัมพันธ์กับเครือข่ายองค์กรชาวบ้าน เช่น เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเขตงาน
ตะนาวศรี รวมทั้งกลุ่มกะเหรี่ยงที่เคยได้รับการจัดตั้งทางความคิดจากผู้ปฏิบัติงานของพรรคคอมมิวนิสต์
แห่งประเทศไทย พื้นที่แก่งกระจานเป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ เนื่องจากเป็นฐานที่มั่นสุดท้ายของ
พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ผู้ปฏิบัติงานคนสุดท้ายออกจากป่าคืนสู่เมืองในปี พ.ศ. 2539 ในขณะที่
เขตงานอื่นๆ นั้นทยอยออกจากป่ากันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524

กะเหรี่ยงกลุ่มนี้ยังคงยืนหยัดที่จะดำรงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เท่าที่เงื่อนไขจะเอื้ออำนวยให้ แม้ว่าด้วยเงื่อนไขความจำเป็นทางเศรษฐกิจบางประการ รวมทั้งการจัดการปัญหาที่ดินของรัฐ ที่เข้ามา กีดกันการจัดการป่าโดยชุมชน จะทำให้ไม่สามารถดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมได้เต็มที่ ต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไป บ้าง แต่ผู้วิจัยก็พบความพยายามที่จะสืบสานวิถีชีวิต ความเชื่อ อัตลักษณ์ของตนเท่าที่เงื่อนไขจะ เอื้ออำนวยให้ของกะเหรี่ยงกลุ่มนี้อยู่เสมอ รวมทั้งมีความพยายามในการไปเชื่อมประสานกับเครือข่ายอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิชุมชน และสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง เช่น ไปเชื่อมร้อยเครือข่ายกับ เครือข่ายกะเหรี่ยงในพื้นที่อื่นๆ เป็นเครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เครือข่ายชนเผ่า พื้นเมืองแห่งประเทศไทย รวมทั้งเป็นแนวร่วมที่ช่วยสนับสนุนการเคลื่อนไหวของขบวนการประชาชนเพื่อ สังคมที่เป็นธรรม (P-move) อีกด้วย

2.2. กลุ่มที่เชื่อมั่นในการแก้ไขปัญหาของเจ้าหน้าที่รัฐ

นอกจากกลุ่มแรกที่ลุกขึ้นมาสู้กับอำนาจรัฐ และทุนที่พบในข้อ 1. แล้ว จะมีกะเหรี่ยง แก่งกระจานบางส่วน ที่โอนอ่อนต่อการใช้อำนาจรัฐของกลไกอำนาจรัฐ เช่น ยอมรับมติ ครม. 30 มิถุนายน 2541 โดยสาระสำคัญของมติคณะรัฐมนตรี 30 มิถุนายน 2541 ได้กล่าวถึงเรื่องแนวทางการแก้ไขปัญหา ที่ดินในเขตป่า โดยกำหนดแนวทางและขั้นตอนการดำเนินงานเป็น 3 ส่วนคือ การสำรวจการถือครองที่ดิน การพิสูจน์สิทธิ และการรับรองสิทธิ ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการในการสำรวจการถือครองที่ดินไว้ คือ ต้องเป็นที่ดินที่ทำกินต่อเนื่องนับจากวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก (หากกล่าวให้ ถึงที่สุด คือพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองป่า พ.ศ. 2481) นั่นหมายถึงว่าหากมีพื้นที่บางส่วน ชาวบ้าน ไม่ได้ทำประโยชน์แม้เพียงปีเดียว เจ้าหน้าที่จะไม่ดำเนินการรังวัดให้ และกันคืนเป็นพื้นที่ป่าไม้ต่อไป ถ้าใน ปีต่อไปเกษตรกรรายนั้นมีการทำประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าว ก็จะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย เนื่องจากถือ เป็นการบุกรุกขยายพื้นที่เพิ่มเติม

ส่วนพื้นที่ที่ผ่านการสำรวจการถือครองที่ดินแล้ว ต้องเข้าสู่ขั้นตอนการพิสูจน์สิทธิ โดยใช้ หลักฐานภาพถ่ายทางอากาศ (ถ้าไม่มีให้ใช้ภาพถ่ายดาวเทียมของกรมแผนที่ทหาร) ที่ถ่ายไว้เป็นครั้งแรก ภายหลังจากประกาศหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าตามกฎหมายป่าไม้ครั้งแรก (นั่นก็คือ ภาพถ่ายดาวเทียมของ กรมแผนที่ทหาร ปี พ.ศ. 2495 เป็นต้นมา) เพื่อตรวจสอบการถือครองและทำประโยชน์ที่ดิน ว่ามีการ เปลี่ยนแปลงแค่ไหน อย่างไรบ้าง จนถึงปัจจุบัน จากนั้น เมื่อผ่านขั้นตอนนี้แล้วก็เข้าสู่กระบวนการพิจารณา รับรองสิทธิ หากพิสูจน์ได้ว่าที่ดินแปลงนั้น อยู่มาก่อนก็ให้รับรองสิทธิตามกฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มาตรา 16 นั่นก็คือ การอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ (ภาษาชาวบ้านคือ การเช่าที่ตนเองอยู่) ส่วนพื้นที่ที่มีความล่อแหลม สุ่มเสี่ยงต่อระบบนิเวศน์ ถึงแม้จะพิสูจน์ได้ว่าอยู่มาก่อนก็ ตาม ให้จัดหาพื้นที่แห่งใหม่รองรับ (คือการอพยพนั่นเอง) ทั้งนี้ ไม่ต้องพูดถึงพื้นที่ที่พิสูจน์แล้วว่าอยู่ที่หลัง

ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ ให้มีการอพยพออกจากพื้นที่ หากไม่สามารถดำเนินการได้ ให้ควบคุมพื้นที่ ห้ามมิให้มีการบุกรุกขยายพื้นที่โดยเด็ดขาด

ดังนั้นก็จะมีกะเหรี่ยงแก่งกระจานบางส่วนเข้าสู่กระบวนการสำรวจการถือครองที่ดิน และการพิสูจน์สิทธิ์ จากการชักชวนของเจ้าหน้าที่อุทยานฯ มีการวางแนวเขต (หลัก CN) เพื่อเข้าสู่กระบวนการสำรวจการถือครองที่ดิน แต่ท้ายที่สุดแล้วก็จะพบปัญหาเช่นเดียวกับพื้นที่อื่นๆ ทั่วประเทศไทย ที่มีความขัดแย้งเรื่องป่า-ที่ดิน คือหากมีพื้นที่บางส่วน ชาวบ้านไม่ได้ทำประโยชน์ต่อเนื่อง มีการเว้นการทำเกษตรในพื้นที่ดังกล่าวแม้เพียงปีเดียว เจ้าหน้าที่จะไม่ดำเนินการรังวัดให้ และกันดินเป็นพื้นที่ป่าไม้ต่อไป และหากถ้าในปีต่อไปเกษตรกรรายนั้นมีการทำประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าว ก็จะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย เนื่องจากถือเป็นการบุกรุกขยายพื้นที่เพิ่มเติม ซึ่งการนำมติคณะรัฐมนตรี 30 มิถุนายน 2541 มาใช้นอกจากจะไม่สอดคล้องกับวิถีการเกษตรแบบไร่หมุนเวียนของกะเหรี่ยงแล้ว ยังก่อให้เกิดความขัดแย้งในการจัดการที่ดินระหว่างประชาชนและรัฐขึ้นทั่วประเทศอีกด้วย เช่นเหตุที่เกิดเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2563 หน่วยเฉพาะกิจปฏิบัติการพิเศษผู้พิทักษ์อุทยานแห่งชาติและสัตว์ป่า (พญาเสือ) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช นำโดยนายพันชกร โพธิ์บัณฑิต ได้สนธิกำลังเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เจ้าหน้าที่ทหารหน่วยเฉพาะกิจทัพพระยาเสือ เจ้าหน้าที่ฐานปฏิบัติการป้องกันรักษาป่าที่ พบ. 1 (แม่คะเมย) เจ้าหน้าที่ บก.ปทส. จ.เพชรบุรี และเจ้าหน้าที่ กอ.รมน. จ.เพชรบุรี กว่า 30 นาย ได้ร่วมกันเข้าตรวจสอบพื้นที่ป่าห้วยกระซู บ้านลิ้นช้าง ม.3 ต.ยางน้ำกัดเหนือ อ.หนองหญ้าปล้อง จ.เพชรบุรี ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน หลังได้รับแจ้งว่ามีผู้บุกรุกแผ้วถางทำลาย และทำให้ป่าเสื่อมสภาพ โดยไม่ได้รับอนุญาต เบื้องต้นเจ้าหน้าที่ได้แจ้งเอาผิดผู้แจ้งครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่จำนวน 5 ราย ฐานร่วมกันยึดถือหรือครอบครองที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง เฝ้าป่าหรือกระทำกรใดๆ ให้เสื่อมสภาพ หรือเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ไปจากเดิม ตามมาตรา 19 (1) พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ร่วมกันเข้าไปดำเนินกิจการใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์ ตามมาตรา 19 (6) พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และข้อหาอื่นๆ (มติชนออนไลน์, 2563) ซึ่งกลุ่มคนดังกล่าวได้เข้าสู่กระบวนการสำรวจการถือครองที่ดิน และการตรวจสอบสิทธิตามคำชักชวนของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน แต่เมื่อทำเกษตรกรรมตามวิถีชีวิต กะเหรี่ยงก็กลับถูกเจ้าหน้าที่ฟ้องร้อง ดำเนินคดีดังกล่าว

นอกจากนี้กลุ่มชาวบ้านที่เชื่อมั่นในการแก้ไขปัญหาเรื่องป่า - ที่ดินของรัฐ ยังประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่ได้ผลประโยชน์จากการเข้าไปเป็นลูกจ้างอุทยาน หรือครอบครัวของผู้ที่เข้าไปเป็นลูกจ้างอุทยาน กลุ่มนี้ก็จะยอมทำตามที่เจ้าหน้าที่อุทยานสั่งการทุกอย่าง แม้จะต้องสูญเสียวิถีชีวิต อัตลักษณ์ และความเชื่อของตนไป อย่างไรก็ตาม นโยบายการจัดการป่าโดยกรมอุทยานฯ ที่ให้ใช้แนวทางแก้ไขปัญหาด้วยมติคณะรัฐมนตรี 30 มิถุนายน 2541 ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ก็ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในการ

จัดการทรัพยากรป่า - ที่ดินขึ้นทั่วประเทศ ชาวบ้านหลายพื้นที่ไม่ได้มีทางเลือกมากนัก หลายพื้นที่จำเป็นต้องยอมรับแนวทางนี้เพื่อไม่ให้ต้องสูญเสียที่ดินทำกินของตนไป กะเหรี่ยงแก่งกระจานกลุ่มนี้ก็เช่นเดียวกัน

3. กลุ่มที่ไม่ชัดเจนว่าจะยึดแนวทางใดในการดำรงชีวิต และรูปแบบการทำ การเกษตร

กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มกะเหรี่ยงที่ยังไม่แน่ใจว่าจะยึดแนวทางใดในการดำรงชีวิต จะใช้แนวทางแบบกลุ่มแรก ที่ยืนหยัดต่ออัตลักษณ์ วิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีของกะเหรี่ยง รวมทั้งใช้สิทธิในการครอบครองที่ดินแบบสิทธิหน้าหมู หรือกรรมสิทธิ์ส่วนรวมที่ทุกคนในชุมชนมีสิทธิใช้ทรัพยากรร่วมกัน ก็ยังไม่มั่นใจ หรือจะเชื่อมั่นในกลไกอำนาจรัฐก็อาจกล่าวไม่ได้เต็มที่นัก เพราะยังคงมีความหวาดระแวงกลไกใช้อำนาจรัฐที่ไม่เป็นธรรม ดังนั้นกลุ่มนี้จึงมักจะเป็นผู้สังเกตการณ์อยู่ห่างๆ เมื่อเกิดความขัดแย้งในการจัดการป่า-ที่ดินระหว่างชุมชนและอุทยานฯ รวมทั้งไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่กลุ่มแรกจัด แต่ก็สังเกตการณ์อยู่ห่างๆ หากกลุ่มใดมีแนวโน้มที่จะได้เปรียบจากการเคลื่อนไหว ก็พร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรม อย่างไรก็ตามจากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยพบว่ากลุ่มนี้มีจำนวนไม่มากนัก เนื่องจากจะไม่ได้ได้รับความไว้วางใจจากทั้งสองกลุ่ม ทั้งกลุ่มที่ยืนหยัดวิถีการดำรงชีวิต และวิถีการผลิตแบบกะเหรี่ยง กับกลุ่มที่ไปยอมรับการแก้ไขปัญหามาของเจ้าหน้าที่รัฐ

อย่างไรก็ตาม ในท่ามกลางวิกฤติที่เกิดขึ้น ผู้เขียนก็มองเห็นโอกาสที่เป็นเงื่อนไขที่ดีที่กะเหรี่ยงรวมทั้งกลุ่มชนเผ่าพื้นเมือง และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทยได้มารวมตัวกันอย่างเข้มแข็งตั้งแต่เหนือสุดของประเทศไทย จากจังหวัดเชียงราย จนถึงพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน ที่มีกลุ่มชาวเลอยู่ได้มารวมตัวกันเพื่อผลักดัน วายุทธศาสตร์ แผนงาน และกลไกในการผลักดัน และยกระดับมติคณะรัฐมนตรี ทั้งมติคณะรัฐมนตรี 2 มิถุนายน 2553 ที่ว่าด้วยการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล และมติคณะรัฐมนตรี 3 สิงหาคม 2553 ว่าด้วยการฟื้นฟูวิถีชีวิตกะเหรี่ยง เพื่อร่วมกันผลักดัน (ร่าง) พ.ร.บ. ส่งเสริมและคุ้มครองวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชนเผ่าและชาติพันธุ์ในประเทศไทย

3. นิเวศวิทยาชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและพื้นที่โดยรอบ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

นิเวศวิทยาชาติพันธุ์ เป็นการศึกษาค้นคว้าความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีต่อธรรมชาติและระบบนิเวศผ่านมุมมองความเชื่อ และความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ที่สะท้อนออกมาทางวัฒนธรรมและการดำรงชีวิต สำหรับนิเวศวิทยาชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและพื้นที่โดยรอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน นั้นพบว่า ความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับธรรมชาติของกะเหรี่ยงแก่งกระจานนั้นมีความเชื่อว่าสรรพสิ่งโดยรอบมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครอง เช่น ผืนดินมีซ่งทะรี (แม่พระธรณี) ดุแล ต้นข้าวมีพีญไยว (แม่โพสพ) รวมทั้งต้นไม้ใหญ่ ผืนน้ำ และตัวตนของกะเหรี่ยงเอง โลกทัศน์ดังกล่าวสะท้อนออกมาผ่านพิธีกรรมและวัฒนธรรมต่าง ที่จะกระทำการใดก็ต้องนอบน้อมต่อธรรมชาติ และสิ่งรอบตัว ตั้งแต่เกิด

จนตาย เช่น เมื่อทารกเกิดมา ก็จะนำสายสะดือของทารกใส่ไว้ในกระบะอกไม้ไผ่ แล้วไปผูกไว้กับต้นไม้ใหญ่ เสมือนเป็นการฝากชีวิตทารกคนดังกล่าวไว้กับเทพารักษ์ผู้ปกป้องรักษาต้นไม้ใหญ่ เมื่อจะทำมาชิก (ไร่ข้าว) ต้องมีพิธีเสีงทายและขออนุญาตแม่พระธรณี และการทำไร่ข้าว ที่เรียกกันว่าไร่หมุนเวียน นั้น สะท้อนโลกทัศน์ต่อผืนดินว่ากะเหรี่ยงไม่ได้มีความคิดเรื่องกรรมสิทธิ์เอกชน เนื่องจากตามความเชื่อดั้งเดิม นั้นผืนดินเป็นของช่งทะวี เมื่อจำเป็นต้องใช้ก็ขออนุญาตจากท่าน และเมื่อใช้พื้นที่ดังกล่าวเสร็จก็ส่งกลับคืน ให้แม่พระธรณี นอกจากนี้ในเวศวิทยาชาติพันธุ์กะเหรี่ยงยังสะท้อนออกมาผ่านพิธีกรรมต่างๆ ตั้งแต่เกิด จนตาย แม้ว่าการเข้ามาของพรรคคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ผืนป่าตะวันตก และได้เข้ามาจัดการศึกษาเรื่องวัตถุนิยมวิภาษวิธี และวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นปรัชญาที่ขัดแย้งกับความเชื่อดั้งเดิมเรื่องจิตวิญญาณ แต่การเข้ามาของพรรคคอมมิวนิสต์ก็ไม่ได้มีส่วนเปลี่ยนแปลงความเชื่อของกะเหรี่ยงกลุ่มดังกล่าวเท่าใดนัก เนื่องจากผู้วิจัยพบว่าในบรรดากะเหรี่ยงหลายกลุ่มที่อยู่ในผืนป่าแก่งกระจานนั้น กลุ่มที่ยืนหยัดจะรื้อฟื้น อัตลักษณ์ และความเชื่อดั้งเดิมเรื่องจิตวิญญาณของกะเหรี่ยงนั้น คือกลุ่มที่ใกล้ชิดกับพรรคคอมมิวนิสต์ แห่งประเทศไทยมากที่สุด มากกว่ากลุ่มอื่นๆ ซึ่งเป็นแค่แนวร่วม

สิ่งที่ทำให้โลกทัศน์ต่อธรรมชาติของกะเหรี่ยงแก่งกระจานเปลี่ยนแปลงไป กลับเป็นการขยายตัวของรัฐส่วนกลางในการจัดการทรัพยากร และการจัดการป่าของรัฐ รวมทั้งการรุกคืบของทุน ที่มีส่วนอย่าง สำคัญในการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ต่อธรรมชาติของกะเหรี่ยง และมุมมองเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดิน โดยเฉพาะการประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่ดินปี 2497 ที่แต่เดิมเชื่อว่าผืนแผ่นดินมีแม่พระธรณี เป็นผู้ดูแลคุ้มครอง และด้วยระบบไร่หมุนเวียน ที่เป็นรูปแบบการทำเกษตรกรรมในพื้นที่สูง ที่ต้องสับเปลี่ยน หมุนเวียนพื้นที่ในการทำเกษตร จึงทำให้กะเหรี่ยงไม่มีความคิดครอบครองที่ดิน แต่เมื่อรัฐประกาศใช้ ประมวลกฎหมายที่ดินปี 2497 โดยออกเอกสารสิทธิ ส.ค.1 ให้แก่คนกะเหรี่ยงในพื้นที่อำเภอสวนผึ้งในปี ดังกล่าว (วุฒิ บุญเลิศ, 2546) ส่วนพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงดั้งเดิมชายขอบป่าแก่งกระจานนั้นเริ่มมีการเก็บ ภาษีบำรุงท้องที่โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งแต่ปี พ.ศ.2501 ชาวกะเหรี่ยงเริ่มเปลี่ยนความเชื่อ เปลี่ยนแนวคิดให้ คุณค่าที่ดินใหม่ มีความคิดครอบครองที่ดินอย่างถูกต้องตาม กม. ที่ดินถูกเปลี่ยนจาก พื้นที่ที่ยืมใช้จากแม่พระธรณีชั่วคราวเพื่อทำการผลิตเลี้ยงชีพ กลายเป็นสินค้าที่มีมูลค่าในการซื้อขาย แลกเปลี่ยน พิธีกรรมพาดไม้ 7 ครั้ง เพื่อเสีงทายในการทำมาชิกก็เริ่มสูญหายไป รวมทั้งพิธีกรรมต่างๆ ที่สูญหายไปจากการไม่สามารถทำมาชิกได้ ไม่ว่าจะเป็พิธีบุญข้าวใหม่ หรือกินข้าวห่อ อย่างไรก็ตาม ได้มีความพยายามที่จะรื้อฟื้นประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อดังกล่าวเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตดั้งเดิมของกะเหรี่ยง ขึ้นมา เพื่อเป็นยุทธวิธีในการตอบโต้กับการขยายตัวของรัฐส่วนกลางในการจัดการทรัพยากร

อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะการวิจัย

ตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ป่าแก่งกระจาน และการรวบรวมข้อมูลนั้นพบว่า แนวคิดเรื่อง "คนชายขอบ" นั้นไม่สามารถอธิบายลักษณะของกะเหรี่ยงแก่งกระจานได้เพียงพอ แต่ต้องใช้แนวคิดที่ว่าด้วยกระบวนการตกขอบ "super-marginalization" เนื่องจากกะเหรี่ยงแก่งกระจานไม่เพียงถูกผลักออกไปจากกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าเท่านั้น แต่สิ่งที่กะเหรี่ยงแก่งกระจานได้รับตลอดมา คือการตีตรา (stigmatized) ว่าเป็นผู้ทำลายป่า ทั้งๆ ที่ความจริงแล้ววิถีชีวิตแบบกะเหรี่ยงนั้นคือวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับภูมินิเวศในป่า เมื่อถูกบีบบังคับจากกลไกอำนาจรัฐจนไม่สามารถดำรงวิถีชีวิตตามความเชื่อ ค่านิยม และอัตลักษณ์ของตนได้ กะเหรี่ยงแก่งกระจานก็ต้องสูญเสียตัวตน จากการทำอะไรซ้ำตามวิถีชีวิตดั้งเดิม ต้องมาเป็นแรงงานทั้งเป็นแรงงานในระบบในโรงงาน และแรงงานนอกระบบจากการเข้าไปของมูลนิธิบางมูลนิธิ ที่ไปสนับสนุนให้ชาวบ้านกะเหรี่ยงทอผ้า แนนอนเป็นการก้าวนิรภัยได้ของผู้ที่ยอมเข้าไปในกลไกการช่วยเหลือของมูลนิธิดังกล่าว แต่สิ่งที่กะเหรี่ยงแก่งกระจานต้องสูญเสียไปก็คือไม่สามารถสืบสานอัตลักษณ์การทอผ้า และหัตถกรรมที่แสดงภูมิปัญญาที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ไว้ได้ รวมถึงการไปร่วมกับโครงการสหกรณ์โคนมที่ภาครัฐมาส่งเสริม ก็ทำให้กะเหรี่ยงแก่งกระจานเกิดภาวะการเป็นชายขอบในทิศทางที่ถูกดึงเข้าไปร่วมกับโครงการดังกล่าว เนื่องจากการสูญเสียอัตลักษณ์ของตนไปโดยไม่รู้ตัว นอกจากนี้ยังมีภาวะการเหยียดหยามดูถูกที่กะเหรี่ยงในสังคมไทยมักได้รับ ว่าเป็นคนป่าคนดงไม่มีความเจริญ ด้อยพัฒนา

ทั้งหลายทั้งปวงยังไม่เท่าการกระทำ ความรุนแรงในทางกายภาพที่กลไกอำนาจรัฐได้ผลิตซ้ำ ความรุนแรงครั้งแล้วครั้งเล่าต่อกะเหรี่ยงแก่งกระจาน ไม่ว่าจะเป็นการบังคับอพยพจากใจแผ่นดิน บางกลอยบน สู่บางกลอยล่างในปี พ.ศ. 2539 และอีกหลายครั้งตามมา จนกระทั่งถึงการไล่อพยพ ทำลายบ้านเรือนและอุปกรณ์การเกษตร รวมทั้งยังซ้ำเพื่อบังคับอพยพชาวบ้านจากบางกลอยบน ใจแผ่นดินลงมาบางกลอยล่างในปี พ.ศ. 2554 รวมถึงการที่แกนนำถูกฆาตกรรมถึงสองคน ลักษณะดังกล่าวมีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดที่เรียกว่า "การก่อการร้ายโดยรัฐ (state-terrorism)" ที่รัฐได้ผลิตซ้ำความรุนแรงต่อพลเมืองในรัฐของตนเอง

หากจะพิจารณาจากแนวคิด precariat ที่เสนอโดย Guy Standing (2014) ซึ่งได้อภิปรายว่า ผู้คนที่ชีวิตของเขาถูกกำหนดลักษณะจาก 1. ความไม่มั่นคงภายใต้ความสัมพันธ์ทางการผลิต 2. ความเปราะบางภายใต้ความสัมพันธ์ด้านการกระจายรายได้ และ 3. ภาวะชายขอบภายใต้ความสัมพันธ์กับรัฐทั้งหลายเหล่านี้ควรจะถูกระบุเป็นชนชั้นที่เรียกว่า "precariat" ซึ่งแตกต่างจาก the working class ก็พบว่ากะเหรี่ยงแก่งกระจานมีลักษณะชนชั้นที่เรียกว่า precariat อยู่ คือภาวะความไม่มั่นคงภายใต้ความสัมพันธ์ทางการผลิต จากการเข้ามาของการจัดการป่าโดยกลไกอำนาจรัฐ ทำให้เกิดความไม่มั่นคงในการถือครองที่ดิน ไม่สามารถดำรงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมในชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ที่อยู่อาศัยกันมานานหลายร้อย

ปีได้ ไม่สามารถอ้างอัตลักษณ์ ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี และรูปแบบการผลิตดั้งเดิมแบบไร่
หมุนเวียน หรือ ไร่ข้าวได้ และผลจากความไม่มั่นคงภายใต้ความสัมพันธ์ทางการผลิตดังกล่าวนี้เองที่
ส่งผลต่อความสัมพันธ์ภายใต้ความสัมพันธ์ด้านการกระจายรายได้ เนื่องจากเมื่อไม่สามารถดำรงวิถีชีวิต
และรูปแบบการผลิตแบบดั้งเดิม ที่เคยพึ่งตนเองได้อย่างสมบูรณ์แล้ว ก็จำเป็นต้องไปเป็นแรงงานรับจ้างใน
เมือง หรือต้องยอมปลูกข้าวแบบไม่ใช้รูปแบบการผลิตแบบไร่หมุนเวียน หรือทำการเกษตรเชิงเดี่ยว ส่งผล
ให้เกิดภาวะความเสื่อมโทรมของหน้าดิน ทำที่สุดก็ไม่สามารถทำการเกษตรที่เกิดผลผลิตเพียงพอต่อคน
ในชุมชน กระทั่งแย่งแย่งกระเจียนถูกบีบบังคับให้เข้ามาสู่ระบบทุน รายได้ไม่เพียงพอเลี้ยงดูคนในครอบครัว
ยิ่งกว่านั้นเมื่อไม่สามารถทำการเกษตรแบบไร่หมุนเวียนได้ ต้องออกไปเป็นแรงงานรับจ้างภายนอกก็ยังคงโดน
กดค่าแรงให้ต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมาย เนื่องจากบางคนไม่มีบัตรประชาชนและหากพิจารณาจาก
ภาวะชายขอบภายใต้ความสัมพันธ์กับรัฐ ก็ยิ่งเห็นภาพได้ชัดเจนว่ากระเหรี่ยงแก่งกระเจียนนั้นถูกผลักดันให้
เป็นชายขอบทั้งทิศทางที่ถูกผลักดัน คือการถูกกีดกันออกจากการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าของรัฐ หรือ
การสร้างรัฐชาติโดยการผลักดันให้กระเหรี่ยงกลายเป็นอื่น (otherness) ก็ล้วนเป็นภาวะชายขอบภายใต้
ความสัมพันธ์กับรัฐ และนอกจากจะถูกผลักดันให้เป็นชายขอบแล้ว ภาวะชายขอบของกระเหรี่ยงแก่งกระเจียนก็
เกิดขึ้นในทิศทางที่ถูกควมรวมมาไว้ ซึ่งภาวะความเป็นชายขอบในทิศทางดังกล่าวมักจะทำให้ผู้ถูกทำให้
เป็นชายขอบไม่รู้ตัว เช่น การที่กระเหรี่ยงแก่งกระเจียนต้องมาเป็นแรงงานในโครงการสนับสนุนอาชีพภายใต้
การจัดการของมูลนิธิหนึ่ง แม้ว่าจะทำให้กระเหรี่ยงแก่งกระเจียนที่เข้าไปร่วมกับโครงการดังกล่าวของมูลนิธิ
มีรายได้พอยังชีพ แต่สิ่งที่ต้องสูญเสียไปก็คืออัตลักษณ์ของตน หรือความเป็นตัวตนของตนไป เนื่องจาก
ต้องทอผ้า และปักผ้าตามลวดลายที่ตลาดต้องการ และด้วยเวลาที่มีจำกัด ทำให้ไม่มีเวลาทอผ้าตาม
ลวดลายที่แสดงถึงความมีตัวตนของตนได้ นอกจากนี้การเข้าไปร่วมในโครงการสหกรณ์โคนม
ตามโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ ป่าแดง - ป่าละอูก็เช่นเดียวกัน กระเหรี่ยงที่เข้าไปร่วมใน
โครงการดังกล่าวก็ต้องสูญเสียวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เคยทำไร่ข้าว สามารถพึ่งตนเองได้ กลายเป็นผู้ผลิต
นมโค ซึ่งไม่ใช่วิถีชีวิตดั้งเดิมของตน

นอกจากนี้การเข้ามาของแนวคิดเรื่อง “ที่ดินเป็นสินค้า” ที่เข้ามาพร้อมการจัดการที่ดินของรัฐที่
ทำให้กระเหรี่ยงบางส่วนหันไปเห็นด้วยกับกรรมสิทธิ์เอกชน เช่น เมื่อรัฐได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน
ออกเอกสารสิทธิ์ ส.ค.1 ให้แก่คนกระเหรี่ยงในปี พ.ศ. 2497 รวมทั้งการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ในปี พ.ศ. 2501
ทำให้โลกทัศน์ในการมองที่ดินของกระเหรี่ยงเปลี่ยนแปลงไป จากที่เคยมีความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณที่
สะท้อนออกมาเป็นวิถีชีวิตที่นอบน้อมต่อธรรมชาติ จะเข้าป่าก็ต้องนำอาหารไปเลี้ยงเจ้าป่าเจ้าเขาด้วย
ทุกครั้ง ความเชื่อดั้งเดิมไม่มีเรื่องกรรมสิทธิ์เอกชน เพราะทุกอย่างอย่างมีเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นเจ้าของ
แม้แต่ผืนดินก็เป็นของแม่พระธรณี ซึ่งเป็นผู้คุ้มครองและอวยพรให้ความอุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูก
มีความเชื่อในเรื่องผี เช่น ผีป่า ผีน้ำ การจะทำการผลิต โดยเฉพาะวิธีการผลิตแบบไร่หมุนเวียน ที่กระเหรี่ยง

เรียกว่าไร่ข้าวนั้น ก็เป็นเพียงการยืมใช้จากแม่พระธรณีใช้เสร็จก็ต้องมอบกลับคืน และด้วยวิธีการผลิตแบบไร่ข้าวนี้เอง ที่ต้องเปลี่ยนและสลับพื้นที่เพาะปลูกเพื่อการยังชีพ จึงส่งผลให้กะเหรี่ยงมีโลกทัศน์ในการมองทรัพยากรดินและป่าที่ไม่ใช่ความต้องการในการครอบครองผืนดิน แบบกรรมสิทธิ์เอกชน ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณของกะเหรี่ยง จึงสะท้อนออกมาเป็นประเพณี วัฒนธรรมที่นอบน้อมต่อธรรมชาติ ได้เปลี่ยนเป็นการให้คุณค่ากับที่ดิน ในฐานะเป็น”สินค้า” เพราะต้องการครอบครองที่ดินอย่างถูกกฎหมาย ที่ดินก็มีมูลค่าในการซื้อขายแลกเปลี่ยน ทั้งนี้กลุ่มกะเหรี่ยงที่เปลี่ยนโลกทัศน์เช่นนี้ก่อนได้แก่กลุ่มกะเหรี่ยงที่ทำนา เนื่องจากการทำนาเป็นระบบการผลิตที่ยึดติดพื้นที่ ซึ่งต่างจากกลุ่มที่ทำไร่หมุนเวียน

นอกจากการขยายตัวของรัฐส่วนกลางในการจัดการทรัพยากร และวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่ส่งผลต่อโลกทัศน์ในการจัดการทรัพยากรของกะเหรี่ยงแล้วภาวะตกขอบของกะเหรี่ยงแก่งกระจานยังเกิดจากการรูดืบของทุน และระบบโลกที่พยายามเข้ามาช่วงชิง การจัดการทรัพยากร โดยเฉพาะความพยายามในการประกาศกลุ่มป่าแก่งกระจานเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ ที่ผลักดันโดยรัฐบาลไทย โดยความริเริ่มของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่มองเห็นป่าแก่งกระจานเป็นพื้นที่ที่ต้องอนุรักษ์อย่างเข้มข้น แต่มองไม่เห็นวิถีชีวิตของกะเหรี่ยง ที่อาศัยอยู่มายาวนาน และมองไม่เห็นวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของกะเหรี่ยง แม้ว่าเครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมจะพยายามผลักดันให้รัฐบาลเปลี่ยนจากการประกาศมรดกโลกทางธรรมชาติ ให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม หรือมรดกแบบผสม ระหว่างมรดกโลกทางธรรมชาติ กับมรดกโลกทางวัฒนธรรม เพื่อให้แก่งกระจานเป็นพื้นที่ที่อยู่ร่วมกันได้ทั้งป่าและชุมชน และวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม และวิถีชีวิตของกะเหรี่ยงก็จะได้รับการฟื้นฟูไปด้วยก็ตาม

ทั้งหลายทั้งปวงที่ทำให้กะเหรี่ยงแก่งกระจานเกิด “ภาวะชายขอบ” เมื่อพิจารณาโดยลักษณะความรุนแรงจากกลไกอำนาจรัฐที่กระทำต่อกะเหรี่ยงแก่งกระจาน ในลักษณะเป็นการก่อกองร้ายโดยรัฐ และการถูกขูดรีดอย่างหนักหน่วง (super-exploitation) จากการถูกผลักดันออกจากวิถีชีวิตดั้งเดิมไปเป็นแรงงานนอกชุมชน หรือแรงงานในชุมชน และได้รับค่าจ้างที่ต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำมาก แนวคิดเรื่อง “ความเป็นชายขอบ” (Marginalization) อาจไม่เพียงพอที่จะอธิบายลักษณะของกะเหรี่ยงแก่งกระจาน แต่ต้องใช้แนวคิดที่เรียกว่า “ภาวะตกขอบ” (Super-marginalization) จึงจะสอดคล้องกับสิ่งที่กะเหรี่ยงแก่งกระจานต้องเผชิญ

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ข้อเสนอของชาวบ้านในการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ที่ได้ระดมความคิดเห็นกันเพื่อนำเสนอต่อรัฐมนตรีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็คือ ชาวบ้านมองว่าปัญหาสำคัญคือทัศนคติและความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของเจ้าหน้าที่ของรัฐในบางส่วนที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการดูแลทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน โดยมีความเข้าใจไปในทางที่ว่าการทำไร่หมุนเวียนเป็นไร่เลื่อนลอย ทำลาย

ความสมบูรณ์ของป่าไม้ วิธีการใช้ชีวิตของผู้คนไม่สามารถอยู่ร่วมกันกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้ ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนดังกล่าวเป็นมูลเหตุที่สำคัญที่ทำให้มีการใช้วิธีการดำเนินการที่ไม่เหมาะสม เป็นการทำให้พยายามแยกชุมชนกะเหรี่ยงออกจากป่า ทำให้ชาวกะเหรี่ยงไม่อาจใช้ชีวิตตามวิธีการทำไร่หมุนเวียนได้ และยังมีลักษณะการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่บางส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น มีการเผาทำลายที่อยู่อาศัยของชาวบ้านกะเหรี่ยงบางกลอย - ใจแผ่นดิน กรณีการถูกบังคับให้สูญหายของ นายพอลละจี รักจงเจริญ หรือบิลลี่ และยังมีการใช้กำลังบังคับให้ชาวกะเหรี่ยงกลุ่มชุมชนต่างๆ ให้ออกจากผืนป่าอีกหลายชุมชน การสร้างมาตรการจำกัดการใช้ประโยชน์ในการเก็บของป่าเพื่อหาเลี้ยงชีพ การจำกัดเสรีภาพในการเดินทางของชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่น กระบวนการเช่นนี้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งทำให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงล้วนแต่รู้สึกว่าคุณเราถูกเหยียดหยาม ถูกจัดการเสมือนเป็นพลเมืองในระดับขั้นที่สอง ไม่สามารถมีสิทธิเท่าเทียมกับประชาชนไทยโดยทั่วไปได้ พวกเราจึงเห็นว่าหากหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วนยังคงมีทัศนคติและแนวทางปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมเหล่านี้ จะเป็นปัญหาอุปสรรคสำคัญที่จะได้รับการพิจารณาให้เป็นมรดกโลก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขปัญหานี้

ดังนั้นในทัศนะของผู้วิจัยกลไกอำนาจรัฐที่มีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ควรปรับพาราไดม์ในการมองปัญหาความมั่นคงแบบประเพณีนิยม ที่เอารัฐชาติเป็นศูนย์กลาง มาเป็นการใช้แนวพินิจแบบภูมิเนเวศการเมือง (political geocology) ซึ่งเป็นแนวพินิจแบบบูรณาการศาสตร์ที่ข้ามพรมแดนรัฐชาติ เนื่องจากปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เป็นปัญหาหลักด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันนั้นไม่ได้ถูกจำกัดด้วยพรมแดนรัฐชาติ เช่น มลภาวะจากอุตสาหกรรม และการใช้เชื้อเพลิงจากฟอสซิลในรัฐหนึ่งๆ ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อภายในรัฐดังกล่าวเท่านั้น แต่จะส่งผลไปยังสภาพภูมิอากาศทั่วโลก เมื่อกลไกอำนาจรัฐดังกล่าวปรับพาราไดม์ในการมองปัญหาความมั่นคง ก็จะทำให้เข้าใจถึงบทบาทของกะเหรี่ยงในการจัดการทรัพยากรได้ดีขึ้น หากจะชี้ให้ชัดก็คือกลไกอำนาจรัฐควรยอมรับภูมิปัญญา วิถีชีวิต ความเชื่อ และค่านิยมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง โดยไม่ยึดติด ครม. เรื่องการฟื้นฟูวิถีชีวิตกะเหรี่ยง 3 สิงหาคม 2553 เป็นแนวทางในการจัดการความขัดแย้งเรื่องป่า - ที่ดิน ก็จะทำให้ความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านและรัฐสามารถคลี่คลายไปได้ในที่สุด รวมทั้งรัฐบาลและฝ่ายนิติบัญญัติก็ควรเร่งผลักดันพระราชบัญญัติฟื้นฟูวิถีชีวิตกะเหรี่ยงและชาวเล ที่ภาคประชาชนกำลังร่วมกันผลักดัน โดยให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2517). รายงานผลการตรวจสอบของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ 317/2557 เรื่องสิทธิชุมชน และสิทธิในการจัดการที่ดิน กรณีเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานผลักดันชาวกะเหรี่ยงดั้งเดิมออกจากบริเวณอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

คณะกรรมการอำนวยการบูรณาการเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง. (2555). แนวนโยบายและหลักปฏิบัติในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 3 สิงหาคม 2553 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.

เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเขตงานตะนาวศรีและมูลนิธิชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม. (2561). รายงานสถานการณ์ปัญหาการใช้ที่ดินป่าไม้ของชุมชนกะเหรี่ยงกลุ่มป่าแก่งกระจาน. ม.ป.ท.

วุฒิ บุญเลิศ. (2546). เมื่อกะเหรี่ยงสวนผึ้งลุกขึ้นพูด โครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคกลาง. ม.ป.ท.
สุริชัย หวันแก้ว. (2550). คนชายขอบจากความคิดสู่ความจริง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อานันท์ กาญจนพันธ์. (2553). การต่อสู้เพื่อความเป็นคนของคนชายขอบในสังคมไทย. ใน อานันท์ กาญจนพันธ์ (บรรณาธิการ), *อยู่ชายขอบมองลวดความรู้อัน*. (หน้า 178-180). กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม.

อัลธูแซร์, หลุยส์. (2557). *อุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ* (กาญจนา แก้วเทพ, แปล). (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.

ภาษาอังกฤษ

Crotty, M. (1998). *The Foundations of Social Research: Meaning and Perspective in the Research Process*. London: Sage.

Standing, G. (2014) *The Precariat Charter: From Denizens to Citizens*. London and New York: Bloomsbury.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่. (ม.ป.ป.). *ระบบฐานข้อมูลใบอนุญาตประทานบัตร*. วันที่ค้นข้อมูล 12 กุมภาพันธ์ 2563, เข้าถึงได้จาก

http://www.dpim.go.th/webservices/con_report.php?

command=excelReportExport&reportname=concession_report&reqProvinceLocation=76&reportType=html&concessionTypeLv=01&startSearch=Y&param=dt%3D1585723724650%26reqProvinceLocation%3D76%26tsic_id%3D%26ran%3D1585723724651&pid=76&mineralid=&typeDoc=&current_page=&max_page=2&currentDate=01%2F04%2F2563&tsic_hidden=&concessionNo=&tsic_id=&customerName=&provinceLv=76&mineral1=&mineral2=&effectiveDtStart=&effectiveDtEnd=&expireDtStartHTML=&expireDtStart=&expireDtEnd=&concession_status=&expireFlagCheck=01%2F04%2F2563&expireDt=)

มติชนออนไลน์. (2563). *ฉก.พญาเสือ' สนธิกำลังตรวจป่าห้วยกระซู้ พบถูกบุกรุกเพียบ แจ้งความ*

ดำเนินคดีทันที 5 ราย. เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/region/news_1987969

วุฒิ บุญเลิศ. (2559). *พระสหายชาวกะเหรี่ยงของในหลวงรัชกาลที่ 9. วันที่ค้นข้อมูล 18 มีนาคม 2562,*

เข้าถึงได้จาก https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=1173626956084605&id=100003119361876

สุรชา บุญเปี่ยม. (2555). *ศาลรับฟ้องคดี หน.อุทยานแก่งกระจางกับพวกร่วมกันฆ่า อ.ป๊อด. วันที่ค้นข้อมูล*

2 มีนาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://goo.gl/LRZOPZ>

สำนักข่าวชายขอบ. (2562). *เร่ง ผลักดัน มติ ครม. 3 สิงหาคม สู่ พรบ.ฟื้นฟูวิถีกะเหรี่ยงและชาวเล-หาทางออกคนอยู่กับป่า. วันที่ค้นข้อมูล 2 มีนาคม 2563, เข้าถึงได้จาก*

<https://transbordernews.in.th/home/?p=23557>

สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (ม.ป.ป.). *อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาง.*

วันที่ค้นข้อมูล 2 มีนาคม 2558, เข้าถึงได้จาก

<http://nps.dnp.go.th/parksdetail.php?id=130&20name=อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาง/>

ASTV ผู้จัดการรายสัปดาห์. (2557). *แกะรอย"บิลลี่" ล่องหน คาดปมจากคดีเผาหมู่บ้านกะเหรี่ยง. วันที่ค้นข้อมูล 2 มีนาคม 2558, เข้าถึงได้จาก*

<http://www.manager.co.th /Local/ViewNews.aspx?NewsID=9570000046220>

การสัมภาษณ์

ประไพ บุญชูเชิด. (2560, 18 ตุลาคม). *สมาชิก เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เขตงานตะนาวศรี. สัมภาษณ์.*

อภิสิทธิ์ เจริญสุข. (2560, 26 ตุลาคม). *แกนนำ เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เขตงานตะนาวศรี. สัมภาษณ์.*